T. B. M. M.
TUTANAK DERGİSİ

32 nci Birleşim

14 . 11 . 1989 Salı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	433
II. — GELEN KÂĞITLAR	433
III. — YOKLAMA	435
IV. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI	435
A) TEZKERELER VE ÖNERGELER	*435*
1. — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 13.6.1989 tarihli ve 60 sayılı kararı ile 19.7.1989 günü saat 17.00'den itibaren 4 ay süre ile uzatılması onaylanan, Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt, Tunceli ve Van illerindeki olağanüstü halin, 19.11.1989 günü saat 17.00'den geçerli olmak üzere 4 ay süre ile uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1028)	435:460
V. — SORULAR VE CEVAPLAR	460
A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI	*460*
1. — Ankara Milletvekili Tevfik Koçak'ın, Hacettepe Üniversitesi ders yılı açılış toplantısına katılan ve gözaltına alınan bir kız öğrencinin maruz kaldığı iddia edilen olaya ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı Aldülkadir Aksu'nun yazılı cevabı (7/899)	460:461

Sayfa

2. — Ankara Milletvekili Tevfik Koçak'ın, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde harçlarla ilgili olarak yapılan toplantı nedeniyle bazı öğrencilerin gözaltına alındıkları iddiasına ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu'nun yazılı cevabı (7/900) 461:462

3. — Ankara Milletvekili Tevfik Koçak'ın, 12.10.1989 tarihinde Hukuk Fakültesi yakınlarında meydana geldiği iddia edilen olaya ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu'nun yazılı cevabı (7/903) 463:464

4. — Kırklareli Milletvekili İrfan Gürpınar'ın, İstanbul İnönü Stadı ışıklandırma projesinin ihalesine ilişkin sorusu ve Devlet Bakanı İsmet Özarslan'ın yazılı cevabı (7/941) 464:466

5. — İstanbul Milletvekili Mustafa Sarıgül'ün, Sovyetler Birliği-Türkiye futbol maçına gidecek vatandaşlardan konut fonu alınmamasının düşünülüp düşünülmediğine ilişkin sorusu ve Devlet Bakanı İsmet Özarslan'ın yazılı cevabı (7/945) 467:468

I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

TBMM Genel Kurulu saat 13.00'te açılarak iki oturum yaptı.

Başbakan Yıldırım Akbulut tarafından kurulan Bakanlar Kurulu programı görüşüldü.

14 Kasım 1989 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşime saat 18.07'de son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Abdulhalim Aras

Kâtip Üye
Konya
Kadir Demir

Kâtip Üye
Ordu
Ertuğrul Özdemir

II. — GELEN KÂĞITLAR

14.11.1989 Salı

Kanun Hükmünde Kararname

1. — Başbakanlık Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname (1/662) (Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm ve Plan ve Bütçe komisyonlarına) (Başkanlığa geliş tarihi : 13.11.1989)

Tezkereler

1. — İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Önal'ın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/1034) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi : 13.11.1989)

2. — Mardin Milletvekili Ahmet Türk'ün Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/1035) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) (Başkanlığa geliş tarihi : 13.11.1989)

Sözlü Soru Önergeleri

1. — Zonguldak Milletvekili Köksal Toptan'ın, Atatürk Barajı için Hilvan Güluşağı'nda gerçekleştirilen kamulaştırmalara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/603) (Başkanlığa geliş tarihi : 8.11.1989)

2. — Zonguldak Milletvekili Köksal Toptan'ın, Giresun İli Harşit Vadisi yoluna ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/604) (Başkanlığa geliş tarihi : 8.11.1989)

3. — Erzurum Milletvekili İsmail Köse'nin, Erzurum İlindeki sağlık ocaklarında personel açığı bulunup bulunmadığına ve İspir - Çamlıkaya Sağlık Ocağı Tabibine ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/605) (Başkanlığa geliş tarihi : 8.11.1989)

4. — Erzurum Milletvekili İsmail Köse'nin, kuraklık nedeniyle Erzurum İline bağlı köylerde yapılan hasar tespiti çalışmalarına ve kuraklıktan zarar gören üreticilere ne gibi imkânlar tanındığına ilişkin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/606) (Başkanlığa geliş tarihi : 8.11.1989)

5. — Erzurum Milletvekili İsmail Köse'nin, 1989 - 1990 sezonu için Erzurum İline tahsis edilen kömür miktarına ilişkin Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü soru önergesi (6/607) (Başkanlığa geliş tarihi : 8.11.1989)

6. — Giresun Milletvekili Mustafa Çakır'ın, Giresun - Tirebolu - Torul karayoluna ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/608) (Başkanlığa geliş tarihi : 9.11.1989)

Yazılı Soru Önergeleri

1. — İzmir Milletvekili Mehmet Turan Bayazıt'ın, Bergama Çamköy kalkınma Kooperatifinin kuruluşuna ve sulama suyu sağlanmasına yönelik bir projenin mevcut olup olmadığına ilişkin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanından yazılı soru önergesi (7/972) (Başkanlığa geliş tarihi : 9.11.1989)

2. — Tunceli Milletvekili Kamer Genç'in, Tunceli İlindeki orta dereceli okulların öğretmen sorununa ve bu İlde yapımı tamamlanan imam hatip lisesi binasının Anadolu lisesine tahsis edilip edilmeyeceğine ilişkin Millî Eğitim Bakanından yazılı soru önergesi (7/973) (Başkanlığa geliş tarihi : 9.11.1989)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 15.00

BAŞKAN : Başkanvekili Abdulhalim Aras
KÂTİP ÜYELER : Kadir Demir (Konya), Ertuğrul Özdemir (Ordu)

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 32 nci Birleşimini açıyorum.

III. — YOKLAMA

BAŞKAN — Ad okunmak suretiyle yoklama yapılacaktır.

(Çanakkale Milletvekili Mustafa Cumhur Ersümer'e kadar yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Toplantı yetersayımız vardır, görüşmelere başlıyoruz.

Gündeme geçiyoruz.

IV. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

A) TEZKERELER VE ÖNERGELER

1. — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 13.6.1989 tarihli ve 60 sayılı kararı ile 19.7.1989 günü saat 17.00'den itibaren 4 ay süre ile uzatılması onaylanan, Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt, Tunceli ve Van illerindeki olağanüstü halin, 19.11.1989 günü saat 17.00'den geçerli olmak üzere 4 ay süre ile uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1028)

BAŞKAN — Bazı illerde uygulanmakta olan olağanüstü halin 4 ay süre ile uzatılmasına dair Başbakanlığın tezkeresi vardır; okutuyorum :

30.10.1989

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İLGİ : 6.6.1989 tarihli ve 188-2/0315 sayılı yazımız.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 13.6.1989 tarihli ve 60 sayılı Kararı ile 19.7.1989 günü saat 17.00'den itibaren 4 ay süre ile uzatılması onaylanan Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt, Tunceli ve Van illerindeki olağanüstü halin, 19.11.1989 günü saat 17.00'den geçerli olmak üzere 4 ay süre ile uzatılmasının Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 23.10.1989 tarihinde uygun görülmüştür.

Gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Turgut Özal
Başbakan

BAŞKAN — Tezkere hakkında açıklamada bulunmak üzere, Sayın İçişleri Bakanı söz istemişlerdir.

Buyurun Sayın Abdülkadir Aksu. (ANAP sıralarından alkışlar)

İÇİŞLERİ BAKANI ABDÜLKADİR AKSU (Diyarbakır) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; olağanüstü hal uygulamasının bulunduğu Diyarbakır, Mardin, Hakkâri, Van, Elazığ, Tunceli, Bingöl ve Siirt illerimizdeki uygulamanın son durumunu görüşmek üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Değerli arkadaşlar, İktidar olarak göreve geldiğimiz günden bu yana üzerinde hassasiyetle durduğumuz ve Bakanlığımın da en önemli meselesi, hepinizin bildiği gibi, güneydoğu illerimizde cereyan eden yıkıcı ve bölücü terörist faaliyetlerdir.

Öncelikle şu hususu tekrar belirtmeden geçemeyeceğim : Ülkemizde, daha önceleri olduğu gibi, bugün de, güneydoğuda üç dört ilde yoğunlaşan eşkiya faaliyetlerinin arkasında, ülkemizi bölmek ve parçalamak isteyen dış düşmanlarımız bulunmaktadır. Bunlar, Ortadoğunun en güçlü devleti durumunda olan ülkemizi güçsüz hale getirerek emellerine kavuşmayı arzulayan, Anadolu toprağında gözü olan mihraklardır.

Sayın milletvekilleri, günümüzde, ülkeler, sıcak savaşa maruz kalmadan, ihtilaller, ayaklanmalar ve çeşitli iç olaylarla sarsılmaktadır. Ülkelerin gelişmelerine bu yolla set çekildiği gibi, bağımsızlıkları da tehlikeye düşürülmektedir. Yurt dışı destekli yıkıcı faaliyetlere maruz kalan bu devletler, bizzat o ülkenin insanları kullanılmak suretiyle çökertilmeye çalışılmaktadır.

Hür dünya ülkelerini tehdit eden bu savaş türü, jeopolitik durumu sebebiyle ayrı bir önem taşıyan ülkemizi ve son Türk Devletini öncelikle hedef almış bulunmaktadır.

Günümüzde çeşitli alanlardaki yatırım hamleleriyle ülke kalkınmasında önemli adımlar atan, birçok tabuları yıkarak kabuğunu çatlatan ve ileri ülkelere yetişme yolunda hızla mesafe alan Türkiye Cumhuriyetini çekemeyen dış güçler ve onların yurt içindeki maşaları, yine aynı oyunu sahneye koymak istemektedirler; hem de, modası geçmiş, artık iflas etmiş metotlarla.

Değerli arkadaşlarım, dünyada Marksizm iflas etti : Macaristan'da Komünist Parti diktatörlüğü son buldu. Bulgaristan'da zalim Jivkov devrildi. Berlin Duvarı bile delindi, kapılar açıldı. Bütün insanlığın özgürlüğe koştuğu bir âlemde, bizde hâlâ, güneydoğuda bir avuç eşkiya, Marksist-Leninist bir düzen kurmanın hayali ile, masum insanlarımıza, asker ve polisimize silah çekiyor. Acaba, dünyayı kaç yıl geriden takip ediyorlar, dikkatlerinize sunuyorum.

Değerli arkadaşlarım, arz ettiğim düşüncelerden dolayıdır ki, bizim, İktidar olarak, güneydoğudaki terörist olaylara bakışımız, topyekûn bir anlayış ile ve her türlü siyasetin üstünde millî bir görev duygusu çerçevesindedir. Yüce Meclisin bütün üyelerinin ve tüm halkımızın da, olayı böyle değerlendirdiğinden asla şüphemiz bulunmamaktadır.

Ülke bütünlüğümüze ve millî birliğimize, beraberliğimize yönelik olarak sürdürülen söz konusu faaliyetler, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde, bölücü, terörist unsurlarca halen devam ettirilmeye çalışılmaktadır.

Sayın milletvekilleri, ülkemizin, barış, huzur ve kardeşlik ortamından ciddî şekilde rahatsız olan, iç ve dıştaki şer odakları, sebep oldukları cinayetleri ve katliamları göz ardı ederek, demokrasi havarisi kesilmekte ve ülkemiz aleyhine kamuoyu yaratmaya çalışmaktadırlar.

Devletimizin iç güvenlik politikasını gereğince uygulayabilmek ve terörist faaliyetlere karşı kesintisiz bir mücadelenin sürdürülmesi maksadıyla yapılan çalışmalar, baskı unsuru olarak nitelenerek, haksız propaganda melzemesi yapılmış ve canı pahasına mücadele eden güvenlik kuvvetlerimizin yıpratılması amaçlanmıştır. Ayrıca, Devletimizin, yasama, yürütme ve yargı gibi, anayasal kurumlarının da antidemokratik uygulamalar içerisinde olduğu imajı yaratılarak, ülkemizin, uluslararası alanda yalnızlığa itilmesine çalışılmaktadır.

Yüce Meclisin değerli üyeleri, yurt dışında eğitim ve örgütlenme imkânı bulan, silah ve malzeme desteğiyle güçlenmeye çalışan terör unsurları, illegal sınır girişleriyle ülkemize sızmakta, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde nifak tohumları ekerek, propaganda ve sabotaj eylemlerine devam etmektedirler.

Dış güçlerin desteği, olayların illegal geçişe elverişli sınırlara çok yakın yerlerde cereyan etmesi, Güneydoğu Anadolu'daki coğrafi yapı, eşkiyanın uyguladığı mücadele metodu sebebiyle, güneydoğuda güvenlik kuvvetlerimiz, teröre karşı, uzun süren bir mücadeleye mecbur bırakılmıştır.

Değerli arkadaşlarım, güvenlik kuvvetleriyle silahlı çatışmaya girmekten çekinen örgüt mensuplarının, son aylarda, bölgenin kalkınması için faaliyette bulunan tesisler ve iş makineleri ile, eğitim ve öğretim kurumlarına yönelik, riski az eylemlere ağırlık verdiği müşahede edilmektedir.

Sayın milletvekilleri, Hükümetimiz, bölge halkının huzur ve güveninin tesisi yanında, bu bölgedeki olaylara, sadece emniyet ve güvenlik açısından bakmamaktadır. Güneydoğuda, istismarı söz konusu olan altyapıyla beraber, temel ve ekonomik, kültürel ve sosyal yatırımlara da büyük ağırlık verilmektedir. Halk sağlığı için temin edilen tam teşekküllü ve içerisinde ameliyatların yapılabildiği seyyar hastane, en ücra yerleşim bölgelerine kadar giderek, sağlık hizmeti götürmektedir. Son zamanlarda devreye giren, televizyonun GAP Kanalı da, sadece bölgeye yönelik yayın yapmaktadır.

Bölgeye yapılan yatırımların, yakın gelecekte GAP Projesinin ve kısaca, bölgedeki tüm kalkınma hamlelerinin, asayiş durumunu da büyük çapta etkileyeceği kuşkusuzdur. Bu çalışmalar süratle devam etmektedir.

Sayın milletvekilleri, 15 Ağustos 1984 tarihinden itibaren, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde sürdürülmeye çalışılan terör faaliyetlerine karşı, daha müessir olabilecek tedbirlerin alınabilmesi için, bugüne kadar 8 ilimizde devam eden olağanüstü hal uygulamasının uzatılmasına gerek duyulmuştur.

Huzurlarınızda bir kere daha belirtmek isterim ki, Hükümetimiz, olağanüstü hal uygulamasının sürekli uzatılmasına taraftar değildir. Ancak, bölücü örgütlerle mücadele konusunda alınan büyük mesafeye ve müspet sonuçlara rağmen, yurt dışındaki bazı odakların destek ve teşvikinden cesaret bulan teröristlerin, toprak bütünlüğümüze, güvenlik kuvvetlerimize ve bölgede yaşayan vatandaşlarımıza karşı saldırılarını halen devam ettirme çabası içinde bulundukları da bir gerçektir. Hal böyleyken, devletin ve milletin bekası için gerekeni yapmaktan ve her türlü tedbiri almaktan çekinmeyeceğimizi de özellikle vurgulamak isterim.

Sayın milletvekilleri, Yüce Meclisimize, olağanüstü hal uygulamasının devam ettirildiği 8 il ile 3 mücavir ilimizde geçen yılın aynı döneminde meydana gelen olaylarla, bu dönemin mukayesesini arz etmek istiyorum : Geçen dönem 45 saldırı, 40 çatışma, 16 patlama, 7 okul yakma, 5 mayınlama, 4 araç yakma, 3 pusu, 14 gasp olmak üzere, toplam 134 olay meydana gelmiştir. Bu dönem içinde ise, 62 saldırı, 71 çatışma, 25 patlama, 27 okul yakma, 4 mayınlama, 12 araç yakma, 2 pusu, 19 gasp olmak üzere, toplam 222 olay meydana gelmiştir.

Geçen dönem meydana gelen olaylar sonucunda, 30 güvenlik görevlisi, ile 35 vatandaşımız şehit olurken, 45 terörist ele geçirilmiş; bu dönem içerisinde ise, 73 güvenlik görevlisi ile 64 vatandaşımız şehit olurken, toplam 123 terörist ele geçirilmiştir. Ele geçen terörist sayısında, geçen yılın aynı dönemine göre, yüzde 73 oranında artış bulunmaktadır.

Ayrıca, güvenlik kuvvetlerimizce dönem içerisinde gerçekleştirilen operasyonlarla, örgüte büyük ölçüde kadro zafiyeti verdirilmiş ve biraz sonra sayacağım malzemeler ele geçirilmiştir.

Bunlar, 110 otomatik silah, 16 tabanca, 2 061 mermi, 10 roketatar, 38 roketatar mermisi, 41 mayın, 13 el bombası, 44 dinamit lokumu, 36 fünye, 1 lav silahı, 1 uçaksavar, 2 geri tepmesiz top, 28 SAM füzesidir.

Yukarıda arz ettiğim mukayesede görülen olaylardaki artış, tamamen,güvenlik kuvvetlerinin inisiyatifiyle gelişen kararlı ve planlı operasyonların uygulamaya geçirilmesinden kaynaklanan çalışmaların bir sonucudur. Bu durum, bölgede güvenlik kuvvetlerinin etkinliğini bariz olarak göstermektedir.

Değerli arkadaşlarım, geçen dönemle bu dönem arasında, sayısal olarak görünen bu artışı şöyle de izah edebiliriz :

1. Geçtiğimiz yıllarda örgüte büyük darbeler vurulduğu için, örgüt, 1989 yılını, "var olma yılı" ilan etmiştir.

2. Yine örgüt, bu vurulan darbeler sonunda kendini toparlayabilmek, güçlü olduğu imajını verebilmek için, bölgedeki eylemlerini tırmandırmıştır.

3. Örgüt, kaybettiği elemanların yerine yenisini temin etmek için, adam kaçırma eylemlerini hızlandırmıştır. Ancak, memnuniyetle hemen şunu belirteyim ki, bu kaçırılan gençlerden yüzde 50'den fazlası, fırsatını bulunca tekrar köyüne geri dönmüş, veya güvenlik kuvvetlerine teslim olmuştur. Öyle ümit ediyorum ki, örgütün elinde bulunan gençlerin büyük bir kısmı da, buldukları ilk fırsatta kaçarak köylerine dönecek veya güvenlik kuvvetlerimize teslim olacaklardır.

4. Yine bu görülen artışlar, özellikle üç ilimizde cereyan etmektedir : Hakkâri, Siirt, Mardin arasındaki Şırnak ve Cudi üçgeninde. Meydana gelen olayların yüzde 80'i bu bölgede, yüzde 20'si de diğer 11 ilde cereyan etmektedir.

Artışlardaki bir neden de, güvenlik kuvvetlerimizin, biraz önce de belirttiğim gibi, bölgedeki operasyonlarını artırmış olmasından kaynaklanmaktadır. Biraz sonra, son üç ayın değerlendirilmesinde, rakamlarını da vereceğim, göreceksiniz.

Bölgede son üç ay içerisinde cereyan eden ve riski fazla olan 52 çatışma olayından 44'ü, güvenlik kuvvetlerimizin inisiyatifiyle meydana gelmiştir. Bu, güvenlik kuvvetlerimizin, olayın üzerine gittiğini ve bölgede hâkim olduğunu göstermektedir.

Yine biraz sonra rakamlarını da arz edeceğim üzere, bölgede son üç ayda -bilhassa eylül ayında- ele geçirilen terörist sayısı, olağanüstü halin ilanından beri, bir ayda ele geçirilen terörist sayısı bakımından, rekor seviyeye ulaşmıştır. Yine, son ekim ayındaki olaylarda, bir önceki aya göre yüzde 59 azalma görülmüştür. Biraz sonra, bu rakamları da detaylı olarak arz edeceğim.

Değerli arkadaşlar, biraz önce de belirttiğim gibi, sıkışarak, eylemlerini özellikle üç ilde gerçekleştirebilen ve Eruh, Şırnak çevresinde bulunan dağlarda barınmaya çalışan terör gruplarına karşı sürdürülen temizlik operasyonlarına aralıksız devam edilmesi ve başarılı sonuçlar alınması, terörist unsurları, dağılma ve yok oluş sürecine sokmuş bulunmaktadır. Bu cümleden olarak bu yılın ağustos ayında 13 terörist ölü olarak ele geçirilirken, eylül ayında 63 -biraz evvel de belirttiğim üzere, rekor bir rakam- ekim ayında ise 47 terörist ölü olarak ele geçirilmiştir. Eylül ayında ele geçirilen terörist sayısı, olağanüstü halin ilanından bu yana, bir ayda en fazla ele geçirilen terörist sayısıdır.

Hükümetimiz, devletimize, rejimimize ve halkımızın canına kasteden cani ruhlu eşkiya ile, destekçilerine karşı yürüttüğü planlı ve kararlı mücadeleye sürekli ivme kazandırmaktadır.

Ağustos ayı ile, ekim ayının mukayesesi yapıldığında ise, ağustos ayında 172 olan olay sayısı, ekim ayında 71'e düşmüş olup, olay sayısında yüzde 59 azalma meydana gelmiştir. Ağustos ayındaki çatışma olaylarından yüzde 71'i, ekim ayındaki çatışma olaylarının ise yüzde 83'ü -biraz evvel de bahsettiğim gibi- güvenlik kuvvetleri inisiyatifindeki sıcak temaslardır. Ağustos ayında ele geçirilen 13 teröriste mukabil, ekim ayında 47 terörist ele geçirilmiştir.

1989 Yılını, yok oluştan kurtulma, atılım ve eylem yılı olarak belirleyen terör grupları, örgüt açısından birtakım gelişmeler olacağı düşüncesiyle, 1990 yılına güçlü bir konumda girmeyi hedeflemişlerdi. Ancak, güvenlik kuvvetlerimizin etkin ve kararlı çalışmaları, söz konusu örgütün, böyle bir vasata ulaşmasına set çekmiş ve yok oluş sürecini hızlandırmıştır.

Sayın milletvekilleri, terörist unsurlar, silahlı terör grupları vasıtasıyla, gerek devletten yana tavır alan yöre halkına, gerekse güvenlik kuvvetlerine yönelik olarak gerçekleştirmeye çalıştıkları insanlık dışı eylemleri ile, yok oluş sürecinden kurtulmayı, halkın örgütlendirilerek kesin desteğini almayı, güvenlik kuvvetlerinin etkinliğini kırarak inisiyatifi ele geçirmeyi, kitlelerin örgütlenmesiyle birlikte halk hareketlerini gündeme getirmeyi, özellikle yurt dışında, ezilen ve her türlü hakları gasp edilen bir ulusun temsilcileri oldukları imajını yaratarak, dünya kamuoyunun ilgisini Güneydoğu Anadolu Bölgesi üzerine çekmeyi; diğer ülkelerde faaliyet gösteren Marksist-Leninist örgütler ile, sosyal demokrat tandanslı kurum ve kuruluşlardan maddî manevî destek almayı, çeşitli Marksist-Leninist örgütlerle ittifaklar ortamı yaratmayı sağlamaya çalışmaktadırlar.

Yüce Meclisin değerli üyeleri, teröristler, geniş halk kitleleri üzerindeki ajitasyon ve propaganda faaliyetlerine büyük önem vermektedirler. Bölücü odaklar, sadece silahlı eylemlerle bir yere gidilmeyeceğini, kısır bir döngü içerisinde kalınacağını çok iyi bilmektedirler. Bu nedenle, geniş halk kitleleriyle, güvenlik kuvvetlerini karşı karşıya getirme, örgütün temel stratejilerinden birisi olarak değerlendirilmektedir. Nitekim, Cudi Dağında, Silopi ve Nusaybin İlçelerinde boy gösteren kitle hareketleri, üzerinde önemle durulması gereken emareler olarak dikkatimizi çekmektedir. Söz konusu hareketlerin arkasında, örgütün ajitör unsurları vardır ve bu hareketler, bir taktiğin pratiğe geçirilmesinden başka bir şey değildir. Ancak, güvenlik kuvvetlerimizin etkin mücadelesi ve bölge halkının, devletinin yanında yer almasıyla, taktikleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Önümüzdeki dönemde, öğrenci gençlik içerisinde örgütlenme faaliyetlerine hız vereceği sanılan terörist unsurların, yaklaşan kış aylarında, kaçırdığı kişileri barındırmakta büyük sıkıntı çekeceği ve bu nedenle, kırsal alandan şehirlere yollayacağı elemanlarıyla mücadeleye girişeceği de değerlendirilmektedir.

Sayın milletvekilleri, yurt dışından desteklenerek barındırılan, finanse edilen terör örgütleriyle sürdürülen mücadelede ileri mesafe kat edilmiş ve güvenlik kuvvetlerimiz inisiyatifi tamamen ele geçirmiştir. Millî bütünlüğümüze yönelik faaliyetlerde yok oluş sürecini yaşayan güdümlü terör örgütleri, bölge halkının da devlete desteği karşısında, planlı ve kararlı bir şekilde yürütülen çalışmalar ile büyük çapta darbeler yemiş ve çözülmeye yüz tutmuştur. Güvenlik kuvvetlerimizin, terör gruplarını en kısa bir zamanda bölgeden söküp atabilecek bir çalışma temposunda ve kararlılığında olduğunu tekrar vurgulamak istiyorum.

Sayın milletvekilleri, yukarıda arz edilen hususlar ve değerlendirmeler ışığında, olağanüstü hal uygulamasının sürdürüldüğü, Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt, Tunceli ve Van İllerimizdeki uygulamanın, 19 Kasım 1989 tarihinden itibaren, dört aylık bir dönem daha devam ettirilmesine karar verilmesi hususunda Hükümetimiz görüşlerinin tarafımızdan da destekleneceğini ümit ediyorum. Terör odaklarına karşı Güneydoğu Anadolu'da verilen mücadelenin millî bir görev olduğu idraki içinde olan Hükümetimiz, Yüce Meclisin bütün değerli üyelerinin de aynı görüşleri paylaştığı inancındadır.

Saygılarımla arz ederim. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Bakan.

Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına, Sayın Hasan Fehmi Güneş; buyurun. (SHP sıralarından alkışlar)

SHP GRUBU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; olağanüstü hal uygulamalarının uzatılması görüşmelerinde, bizim öteden beri ileri sürdüğümüz tavrımız, olağanüstü halin devamını kabul etmeme yönündedir. Bunun, o bölgedeki hassasiyeti anlamadığımız, o bölgedeki duyarlılığı hafife aldığımız ya da o bölgedeki eylemcilere kol kanat germek için bir vesile yaratılmasına çalıştığımız şeklinde algılanmamasını istirham ederim.

Değerli milletvekilleri, olağanüstü hal uygulamasının uzatılmasına niye karşı çıkmakta olduğumuzun özünü arz etmek istiyorum.

Biz istiyoruz ki, o bölgede bir an önce çözüme ulaşılmalıdır; o bölgedeki olay bir an önce bitmelidir. Olağanüstü hal uygulamalarıyla, bugüne kadar, bize bu umudu verecek bir gelişme, maalesef olmamıştır.

Sayın milletvekilleri, 15 Ağustos 1984 günü Eruh - Şemdinli baskını ile su yüzüne çıkan, hassasiyeti tırmanan olaylar, daha sonra Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ile önlenmek istenmiştir.

O günden bugüne, yani 1984 Ağustosundan bugüne kadar o bölgede olağanüstü hali sürdürdüğümüz halde, iyileşme olduğu konusunda tereddütlerimiz vardır. Bu durum, olağanüstü hali, hem, bir iyileştirme aracı olmaktan çıkarmakta, hem de, geçicilik niteliğinin kaybolmasına sebep olmaktadır. Olağanüstü hal, bir an önce olağan hale dönebilmek için geçici bir araçtır. Halbuki, daha önceki sıkıyönetim dönemini de düşünürsek, o bölgede on yılı aşkın bir süredir "sıkıyönetim-olağanüstü hal" gibi olağandışı yönetimler uygulanmaktadır; ama, çözüme yaklaştığımız umudu, iyileşme olduğu umudu gerçekleşmemiştir. Bu umudu verecek, bu iyileşmenin belirtilerini gösterecek bir durum görememekteyiz.

İşin kötü yanı ya da üzüntü verecek, kaygı verecek yanı şudur : Süre geçtikçe, bölgede iyileşme yerine, daha sıkıntılı gelişmeler olmaktadır; eylem sayısı artmaktadır, baskın sayısı artmaktadır, şehit sayısı artmaktadır, ölü sayısı artmaktadır, köylerdeki sıkıntılar artmaktadır... Öyle ise, olağanüstü hal uygulamasının, oradaki soruna gerçekten bir çözüm getirip getirmeyeceğine, buna yetip yetmeyeceğine bakmamız gerekir diye düşünüyoruz. Orada sorunu çözücek, etkili, gerçek bir araçsa, hayhay... Ama, o izlenimi, o umudu bize veremedi, vermedi. Gördüğümüz çizgi, gördüğümüz gidiş, kaygı artırıcıdır. Özetle, olağanüstü halin, o bölgedeki sorunu çözecek bir önlem niteliği taşıdığı izlenimini alamadığımız içindir ki, bu uygulamanın devamında yarar görmüyoruz.

Sayın milletvekilleri, bu uygulamaların devamında bir de şunun için yarar görmüyoruz : Bölge halkının sıkıntıları, insan sabrına sığmayacak düzeye ulaşmıştır. O bölgede yaşayan insanlarımızın, vatandaşlarımızın durumu ağırdı, giderek daha da ağırlaşmaktadır. Bunu birbirimize çok dramatik sahnelerle, olaylarla anlatmamıza gerek yok; hepimiz biliyoruz.

Değerli arkadaşlarım, esasen, o bölge, geçmişinden gelen sıkıntılar taşıyor. Yani, o bölgede iş imkânı az, eğitim imkânı az, sağlık olanakları kıt, toprak dağılımı kötü, sanayileşme geri, yavaş ya da yok ve gelir dağılımı son derece düşüktür. İstanbul'da kişi başına ulusal gelirden düşen pay ile, o bölgedeki kişi başına ulusal gelirden düşen pay, bizim hesaplarımıza göre, tam 10 katı ve 1 doktora düşen insan sayısı da tam 10 katıdır. Zaten böyle sıkıntıları vardır o bölge insanının. Bir de, onun üstüne, bu dönemde, sağlık ve güvenlik sorunu gibi sıkıntılar eklenmiştir.

Bölge halkı, demokratik haklarını kullanamamaktadır; bölge halkı, ekonomik haklarını kullanamamaktadır; bölge halkı, temel hak ve özgürlüklerini kullanamamaktadır. Onları, daha uzun süre böyle bir rejim içinde tutmamıza gönlümüz razı olmaz, hiçbirimizin gönlü razı olmaz. Bu nedenle de, bu uygulamanın çok yararlı olduğuna inanamıyoruz.

Değerli milletvekilleri, birbirimizden saklamamıza gerek yok; o bölgeden, başka bölgelere doğru ciddî bir göç olayı vardır. O bölgede yaşayan insanlar, baba ocağını, terk etmekte, atasının mezarının olduğu yeri terk etmekte, malını mülkünü terk etmekte; başka yerlere göç etmektedir, başka illere göçmektedir.

Bir insanın, hele geleneklerine bağlı bir insanın, bir şark insanının verebileceği en zor kararlardan biridir, yurdunu, ata yurdunu, baba ocağını terk etmek; bilmediği karanlıklara doğru göçünü alıp gitmek ve orada hangi maceraların, hangi sıkıntıların kendisini beklediğini bilemeden, bunu göze almak. Bu, büyük bir sıkıntının, büyük bir zorda kalmanın, darda kalmanın işaretidir. Bunu yaşatmaya hakkımız yoktur.

Nereye gidiyor? İstanbul'a, İzmir'e, Adana'ya, Erzincan'a gidiyor. Güvenliğin daha iyi sağlandığı, devletin daha etkili olduğu, vatandaşlarına daha sıcak davrandığı şehirlere, bölgelere gidiyor; devletine gidiyor. Devletin, kendisini öz evlat gibi, ana kucağına alır gibi emzirir gibi şefkatle tuttuğu bölgeye doğru gidiyor. Bölge halkının bu hareketini saygıyla karşılamak gerekir; ama bu vatana, millete, devlete bağlılığını uzun süre onun aleyhine işletemeyiz; buna hakkımız yoktur.

Değerli arkadaşlarım, onun, kendi yerinde, kendi vatanında, kendi toprağında, kendi köyünde, işinin gücünün başında özgür ve rahat yaşamasını sağlamak, mal ve can özgürlüğünü sağlamak, demokratik haklarını kullanmasını sağlamak, görevimizdir; devletin de ilk görevidir.

Bu göç nedeniyle de arz etmeye çalıştığım gibi gerçekten, bölge halkının önemli bir özelliği, devletine karşı gösterdiği ve çok yüksek derecede sayılması gereken bağlılıktır. Bunun sıkıntısını çektirmeye hakkımız yok. Nasıl yok?... O bölgede duran insanın evine veya köyüne bir gün bir eylemci ya da bir çete ya da bir grup gelip, onu bazı yaptırımlara zorlarsa, bu olaydan sonra güvenlik güçleri gidip, o bölge insanına bu olayın hesabını sormamalıdır.

Benim köyüme eşkiyanın, eylemcinin, çetecinin gelmesini devlet olarak önleyemiyorsan ve "Köye gelmiş o eşkiyaya, o çeteciye, o eylemciye niye karşı çıkmadın?" diye bana ceza verirsen, vatandaş olarak ben, devletime kırılırım, küserim -Allah etmeye- baş kaldırırım.

Vatandaşımızı, o bölgedeki insanlarımızı bu sıkıntıdan kurtarmalıyız; onlar böyle yaşıyorlar. Çamaşır asamıyor; "Bu, işaret sayılır, indir onu" diyorlar. Gece elinde fenerle tarlasına gidemiyor; "yanıyor sönüyor, işaret veriyorsun" deniyor. Öyle mi, değil mi? O insanlar, o bölgede yaşayacaklar; çamaşır yıkayacaklar, asacaklar, tarlaya gidecekler, koma gidecekler, gece hayvan yayacaklar, yaylaya çıkacaklar... "Ben önlem alıyorum" diye onları bu ekonomik faaliyetlerini yapmaktan alıkoymak haksızlıktır. Böyle bir uygulamadan onları kurtarmak için de bu uygulamanın devamına karşı çıkıyoruz. İnanarak, düşünerek söylüyoruz ki, o bölge halkı, sorunun kaynağı değil; mağdurudur ve hedefidir. Ona, itmeden kakmadan, sorgulamadan, yargılamadan, saygı göstererek, şefkat göstererek sahip çıkmak, kol kanat germek zorundayız. Bunun da, bu uygulama içinde mümkün olmadığını görüyoruz ve bu nedenle doğru bulmuyoruz.

Şuna inanıyoruz ki, o bölgede bulunacak gerçek çözüm kalıcı çözüm ve bozulmayacak çözüm, yine o bölge halkının, eylem baskısı olmadan, kolluk kuvvetleri baskısı olmadan, özgürleştirilmiş bir ortamda vereceği demokratik karar ve katkısıyla bulunabilir. Ben o kararın ve katkının devletimize güç katacağına kesin olarak inanıyorum.

Değerli milletvekilleri, bir de, olaya bakmak istiyorum. Taşıdığımız endişelerden biri şudur : Bu dönem içinde, o bölgedeki olayların doğru tanımlandığı konusunda kuşkumuz var. Hatırlanır, 1970'li yıllarda (1970-1980 arasında) terör sıkıntısına memleketimiz maruz kaldığında, uzun süre, terör olaylarının ne tür bir eylem olduğunu anlamaya çalıştık ve bu nedenle çok vakit kaybettik. Çünkü, "örgütlü suç" kavramı ve örgütlü suça karşı önlem geliştirme tekniklerini bilmiyorduk; çok vakit kaybettik. Münferit olaylar, adi dediğimiz olaylar ve adî olaylar ile örgütlü suçu ayırt etmek için zaman geçti. Sonra, önlem geliştirmek imkânı bulundu. Böyle bir sıkıntının o bölgede de yaşanmış olduğunu, yaşanıyor olduğunu sanıyoruz ve görüyoruz.

O bölgede, o bölgeye yönelik eylemler koyan örgütün kendisini angaje ettiği bir iddiası var : "Ben, bu bölgede, bu bölgenin de içinde olduğu bağımsız bir devlet kuracağım" diyor. Yapmak istediği bu. Birkaç gün önce burada yapılan bir tartışmada gündeme geldi; 12 Eylül öncesinde ülke genelindeki terör olaylarıyla, bu bölgedeki olayların önemli bir farkı budur. Oradaki olayların çerçevesi, o bölge ile ilgilidir: O bölgede bağımsız ya da bir başka bölgeyle birleştirilmiş bir devlet kurma amacıdır. O örgüt, "Ben bunu yapıyorum, bunu yapmak istiyorum, bunun için savaşıyorum" diyor ve özel bir savaş yöntemi uyguluyor. Onu söylemek bana düşmez; onun sorumluları var. O neyse, onu söylerler. Eğer böyle ise, bu mantık doğru ise, onun, ona göre de önlemi vardır. Terör olaylarındaki önlem, orada artık geçerli değildir; o, farklı bir şeydir. Eşkiyalığın, şekavetin men'i için yürürlükte olan önlemler de, artık orada geçerli değildir; o da başka bir şeydir. Öyle ise, doğru önlem almak lazım. Eğer, orada özel bir

isyan türü, başkaldırma türü, savaş türü uygulanıyorsa, ona da özel bir önlem getirmek lazımdır. Düzenli ordu ile onun karşısına çıkıp, önlem aramanın doğru olup olmadığının tahlili, kuşkusuz, bu konuda uzman olanlara düşer; ama, herhalde üzerinde düşünülmesi gerekir.

Bu bakımdan, o bölgede -doğru tanımlayamama nedeniyle- doğru önlemler geliştirildiği ve uygulandığı konusunda kuşkular taşıyoruz; bunun için de, bu uygulamanın devamıyla bir sonuç alınabileceğine inanmıyoruz. Biz istiyoruz ki, o bölgede bu sorun çözülsün.

Az önce arz ettim, bu sorun önce şunun için çözülsün : Birincisi; bölge halkı, vatandaşlarımız bu sıkıntıdan kurtulsun; ikincisi, Türk Milletinden, Türk Devletinden, terörle, zorla, silahla hiçbir şey alınamayacağı kanıtlansın. Yıllarca, "alırsın alamazsın" gibi bir tartışmayı devlet olarak yaptırmamamız gerekir. Şiddetle, şantajla, silahla, Türk Devletinden, Türk Milletinden bir karış toprağı kimsenin alamayacağına herkesi inandırmak lazımdır. Onun yolu da, oradaki olayları bir an önce bitirmektir. Bunun için bitsin istiyoruz.

Ayrıca, bir başka nedenle de bitmesini istiyoruz : Değerli arkadaşlarım, bu tür olaylar, uzun süre mevzî kalmıyor. Şimdi bir bölge ve 11 il deniyor ve hep böyle başlıyor; biraz başarısız olunca, "şunu 15 ile çıkaralım" deniyor; sonra biraz daha genişliyor ve ondan sonra, genel bir sıkıyönetimle karşılaşıyoruz. Daha sonra, eski filmler başa sarılıyor. Durumu o noktaya getirmememiz için de, bu işi bu noktada, o bölgede bitirmemiz gerekiyor; çünkü, mevzî kalmıyor, genişliyor, genel sıkıyönetime gidiyor. Sonra da, maalesef, "demokrasiye döndü dönmedi" tartışmalarına giriliyor. Bu yaşandı... Bu, hayalî, septik bir kurgu değil; bunlar yaşandı. Bunun için de bitmesini istiyoruz.

Değerli arkadaşlarım, oradaki örgüt ne? O örgütü, yani o eylemci örgütü doğru tespit etmemiz lazım. O örgüt, bölücü, ayrılıkçı bir örgüttür. Ben, Marksist - Leninist laflarının daha dikkatli kullanılmasından yanayım. Kafatasçılıkla, ırkçılıkla Marksizm beraber olmaz; olmuyor öyle. Kafatasçı, ırkçı politika, Marksizmin gözünde, gericidir, faşisttir, şovenist politikadır. Oradaki örgüt, ırkçı bir yaklaşımla, şovenist bir yaklaşımla eylem koyuyor. O bölge halkının tamamına hitap etmiyor, bir bölümüne hitap ediyor. Öyle ise, bu niteliğini de doğru tanımlamak lazımdır.

Devlete karşı savaşıyor, ama halka karşı da savaşıyor. O bölge insanına karşı savaşıyor; köylüleri kurşuna diziyor, halkı kurşuna diziyor, kendisine itaat etmeyenleri öldürüyor, katliamlar yapıyor. Öyle ise, halk ile örgütün arasındaki bu farklılığı doğru görmemiz gerekir.

Emek kavramına saygı göstermiyor; gidiyor, köylünün malını mülkünü yağmalıyor. Görüyoruz, stoklarını meydana çıkarıyorlar; tonlarca erzak yığıyorlar. Bunların çoğu üreticinin alın teriyle ürettiğinden zorla alınmış erzaklar, malzemeler. Emeğe bir saygısı yok; insan sevgisi yok, zalim ve zorba; zorla itaat ettirmeye yönelmiş.

Bu söylediklerim noksan olabilir, yanlış da olabilir. Doğrusunu mutlaka söylemek, tespit etmek, çerçevesini çizmek, idarenin görevidir, ki, kiminle bir sorunumuz var, onu anlayalım ve ona göre tavır geliştirelim önlem geliştirelim. Karşımızdaki güç ne, nitelikleri ne, özellikleri ne, onu bilelim; onu doğru bilmeliyiz.

Burada, biraz düşünmeden, aklımıza geldiği gibi söylediğimiz "Marksist- Leninist, terörist, eşkiya" benzeri sözleri doğru kullanmamız gerekir. Çünkü, bunların bir bölümünü, onların propagandasını yaparak da kullanmak durumuna düşebiliriz.

Değerli arkadaşlarım, bu, ulusa ve devlete silah çekmiş bir örgüt. Onunla, idarenin, en kısa zamanda, bütün imkânlarını kullanarak baş etmesi lazım. Sorunun bir tarafı zabıtayı ilgilendiriyor; ama, öbür tarafı, ekonomik ve sosyal. Sorunun zabıtayı ilgilendiren bölümünü bir an evvel çözmek lazım; ama, öbürüne de vakit yitirmeden eğilmek lazım. Devlet eliyle, devlet bütçesinden, devlet programlarıyla ve devletin bütün kaynaklarıyla; oradaki insanımızın, vatandaşımızın, devletine bağlı kalmakta hepimizden çok başarılı sınav vermiş insanlarımızın, şimdiye kadar ertelenmiş haklarını tanıyacak bir yoğun program uygulanmalıdır.

Değerli arkadaşlarım, bunları konuşarak, o bölgede bir çözüme ulaşmalıyız. Bu konuda, muhalefet partileri olarak -biz Anamuhalefet Partisi olarak- katkıda bulunmaya hazırız; ama, bunu, muhalefet iktidar inatlaşması ve söz yarışmasından çıkararak çözebiliriz.

"Efendim, madem öyle diyorsunuz, önerilerinizi getirin Meclise; görüşelim, karar verelim" diyebilirsiniz.

Bu, doğru değildir. Parmak sayısı fazlalığını, sayısal fazlalığı böyle kullanmak, demokrasiye her zaman uygun değil. Hatta, önerileri siz getireceksiniz, onu bizler tartışacağız, katkıda bulunacağız. Çünkü, sorumlu sizsiniz, görevli sizsiniz. Doğru önerileri getireceksiniz, biz ona katkıda bulunacağız; çözüme böyle ulaşacağız ve mutlaka, halkı o çözümlere katacağız; katmak zorundayız.

"Efendim, öneri getirdiler, görüşüldü; Yüce Meclis, mukaddes oylarıyla reddetti" şekliyle sorunu çözemeyiz. Az değil; bu niteliğinin belli olduğu 1983-1984'ten beri (beş altı yıldır) bu sıkıntıyı yaşıyoruz. Küçük bir bölge değil; orada çok sayıda insanımız, vatandaşımız yaşıyor. Bunu, uzun süre daha böyle taşıyamayız.

Değerli arkadaşlarım, ben bölge halkının yeterince bilgilendirildiği konusunda da tatmin edilmiş değilim. Sayın Bakan burada dedi ki : "Bölge halkını harekete geçiriyorlar, propaganda yapıyorlar, onları devlet güçleriyle çatıştırmak istiyorlar."

Bu sözler elhak doğru; bütün bölücü eylemciler bu yöntemi kullanırlar. Bunu daha önceki konuşmalarımızda biz de arz etmeye çalıştık; ama, devlet, idare, propaganda ve bilgilendirme imkânlarını neden kullanmıyor? Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu diye bir kurumumuz var. Bu kurum, şiddeti vurdu kırdıyı özendiren, aşkı meşki özendiren filmler yerine, şu konularda, o bölgeye yönelik, aklı başında, bilgi verici, eğitici, vatandaşa anlatıcı programları niye yapmaz? Ben o bölgeyi gezerken gördüm, her toprak damın üzerinde bir televizyon anteni var. Halbuki, onların hepsi devletin birer tanıtım aracı, propaganda ve bilgilendirme aracı. Bu araç niye kullanılmaz da, kovboy filmleriyle vakit geçirilir? Ben o filmlerin çoğundan da şikâyetçiyim. O fimlerin çoğu, gençlerimizi şiddete özendirmektedir. Bu kadar başıboş bir yayın politikası olamaz.

BAŞKAN — Sayın Güneş, toparlayınız lütfen.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Toparlayayım efendim.

Millet Meclisiyle ilgilenmez, ana sorunumuzla ilgilenmez; "efendim, o bölgede eylemciler, milleti kandırıyorlar, milleti inandırıp, devlete karşı bir noktaya getiriyorlar" demeye hakkımız olmaz. Bu bilgilendirmeyi biz yapmalıyız.

Bunun yolları var. Onu kullanarak, çok ciddî istihbarat yaparak; istihbaratı da, yalnız, ihbarcılık, vatandaşlar arasına nifak sokan ilkel ihbarcılık olarak değil, modern yöntemlerle istihbarat yaparak ve mutlaka örgütü halktan soyutlayarak, yalnızlaştırarak bu işe başlamak zorundayız.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Bakan bugünkü konuşmasında da, "bu örgütün dış destekçisi olduğundan" bahsettiler. 4.10.1988 günü burada bir görüşme yapılırken Sayın Bakan bir cümle söylemişti, aynen sunuyorum, dediler ki : "Önemli bir noktaya temas etmek istiyorum. ASALA'nın yurt dışındaki faaliyetlerinin durmasından hemen sonra, Güneydoğu Anadolu'daki eşkiya faaliyetlerinin başlamış olmasına dikkatinizi çekmek isterim."

Çok önemli bir açıklama, bir değerlendirme, bir bağ kurma; ASALA ile PKK arasında bir bağ, bir koordinasyon olduğunu anlatan bir ciddî bağlantıdan söz ediyor ya da bize o izlenimi veriyor.

Değerli arkadaşlarım, devletimize ve ulusumuza yönelik yıkıcı ve bölücü girişimlere destek veren, para sağlayan, silah ve malzeme veren, üs sağlayan, yataklık eden, onları kendi ülkelerinde örgütlendiren, onlara kolaylık sağlayanlar, bizim dostumuz olamaz. Uluslararası ilişkilere sadece ticaret açısından değil, ulusal çıkarlarımız açısından bakma zamanıdır. Bana silah çekmiş, benim devletimi yıkmaya kalkışmış, o eylemini sürdüren örgütlere bu tür kolaylıklar sağlayacak, bu tür imkânlar verecek, bu gelişmeleri bir anlamda destekleyecek, sonra biz onunla, "sen bana ne satarsın, benden ne alırsın?" diye oturup hoşbeş edip, dostça görüşeceğiz... Bu, mümkün değildir. Bu, uygarlık da demek değildir. Önce biz kendi değerlerimizi korumak zorundayız. Bu yaklaşımdan vazgeçmek gerekir. Uluslararası ilişkilerde belirleyici unsur, artık, ticaret olmamalıdır; ulusal çıkarlarımız olmalıdır. Sadece tüccar gibi değil, gerçekten devlet adamı olarak bu ilişkilere girmeliyiz.

Bizim, bu ilişki açısından bir önerimiz var. Mademki Ermeni olaylarıyla, ASALA ile PKK arasında bu ilişki söz konusudur, sözde Ermeni soykırım tasarısının gündemde olduğu günlerde, bizim değerli bir milletvekili arkadaşımız bir yasa teklifi hazırladı ve dedi ki, "SEİA Anlaşması, bundan sonra Kuzey Atlantik Anlaşmasına dahil ülkelerle yapılacak anlaşmalar, mutlaka, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayından geçsin." Bize istediği anlaşmayı imzalatan; ama, sonra da parlamentosunda oturup bizi yaralayan, yıkan kararlar alan ülkelere karşı bizim de onurluca mukabele etmemizin zamanı gelmiştir.

Bu görüşlerimizi bilgilerinize sunuyor ve bu konuda, her zaman söylediğimiz gibi, genel ve birlikte katkıyla oluşturulacak bir çözümü bulmak üzere yapılacak çalışmaya hazır olduğumuzu bildirmek istiyorum değerli arkadaşlarım.

Teşekkür ediyorum. Sağ olun (Alkışlar)

BAŞKAN — Teekkür ederiz Sayın Güneş.

Doğru Yol Partisi Grubu adına, Sayın İsmail Köse; buyurun. (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA İSMAİL KÖSE (Erzurum) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; olağanüstü halin 8 ilimizde 4 ay süreyle uzatılması hususundaki Başbakanlık tezkeresi üzerinde Doğru Yol Partisinin görüşlerini sunmak üzere huzurlarınızdayım. Bu vesileyle, Grubum ve şahsım adına, Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli milletvekilleri, Doğru Yol Partisi, Türk Devletinin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne yönelik yıkıcı ve bölücü her harekete karşı çıkmayı, siyasetin üstünde millî bir görev saymaktadır. Bu anlayışladır ki, bugün üzerinde görüşlerimizi açıklayacağımız olağanüstü halin uzatılması konusu dahil, bugüne kadar Yüce Meclise getirilen, buna benzer veya dış politikayla ilgili bütün millî meselelerde, partimiz daima müspet hareket ederek, devletin yanında yer almıştır. Ancak, destek olduğumuz siyasî iktidarlar millî bütünlüğü sağlayamamış, devlet düzenini hâkim kılamamış, binlerin üzerinde güvenlik görevlisi ve bir o kadar da o bölgede yaşayan insanımız, şehit olmuştur. Bu vesileyle yine, onları huzurunuzda rahmetle anıyorum. Bu tutarsız ve beceriksiz icraatların sorumluluğu, vebali, mevcut iktidarındır.

Sekiz dokuz yıldan bu yana, önce sıkıyönetim, daha sonraki yıllarda ise, olağanüstü hal yönetimi ile, güneydoğu olayları durmamış, her geçen gün mahiyet değiştirerek, insanların öldürülmesi, toplu katliamlar, okul yakmalar, devletin araç ve gereçlerini tahrip etme noktasına gelmiştir.

Az önce Yüce Heyetinize bilgi veren sayın İçişleri Bakanının belirtmiş olduğu gibi, olaylar basit ve yalnız şurada anlatılanlardan ibaret değildir değerli milletvekilleri. Bugün ülkemizde en önemli mesele güneydoğu olaylarıdır; hatta, enflasyondan da önemlidir. Hürriyeti alınmak istenen, her an ölümle karşı karşıya olan; Bakanın dediği gibi yalnız 3 ilde değil, 8 olağanüstü hal ilinin dışında, bir de 3-4 mücavir il dahil edildiği takdirde doğu ve güneydoğu 12 vilayetimizde vatandaşımız huzur içerisinde değildir. Öyle ise, Sayın İçişleri Bakanının, bu olayların vahametini, bu Yüce Heyetin huzurunda çok daha detaylı, çok daha ciddî olarak ortaya koymak mecburiyeti vardır.

Doğru Yol Partisi olarak, olağanüstü halin, Hükümetin getirmiş olduğu böyle bir tedbirin yanında olduğumuzu söylüyorsak ve oylarımızı da bu istikamette kullanıyorsak, Hükümet, kendisini desteklediğimizi zannetmesin. Doğru Yol Partisi olarak, o bölgede yaşayan insanlarımızın daha fazla kanının akıtılmaması için, şu anda Hükümet böyle bir tedbire lüzum gördüğünden, bu tedbirin uygulanması konusunda ve yalnızca, oradaki vatandaşımız, daha fazla, öldürülme olayı ile karşı karşıya gelmesin diye, ola ki, bu tedbir alınmadığı takdirde daha fazla vatandaşımız ölmesin diye, olağanüstü hal uygulamalarının yanında yer aldık ve müspet oy kullandık. Ancak, Hükümet, olağanüstü hal uygulamalarını tam ciddî bir şekilde ele almamış ve gerekli ciddî çalışmaların üzerinde durmamış. İşte, bugün Sayın Bakanın da belirtiği gibi, 65'lerdeki ölü sayısı 100'lerin üzerine çıkmıştır.

Sayın milletvekilleri, tekrar ifade ediyorum. Cumhuriyet tarihinde ölen güvenlik güçleri mensuplarının sayısından daha çok, sekiz-dokuz sene içerisinde, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, güvenlik mensubu şehit edilmiştir.

Bir şeye memnun oldum; buradaki konuşmada, 12 Eylül mukayesesi yapılmadı; ama, bir şeye de üzüldüm, işte memleketimizi ve milletimizi sevdiğimizin bir işareti olarak şunu söylemek istiyorum : Maalesef, Hükümet, artık 12 Eylül öncesindeki rakamları vermekten korkmaktadır; çünkü, altı-yedi yıldan bu yana, güneydoğuda şehit olan güvenlik mensuplarımızın sayısı, 1980'ler öncesindeki sayıyı katlama durumuna gelmiştir. Buna da sevinerek söylemiyorum, üzüntü ile söylemek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, yedi milletvekili arkadaşımızla Güneydoğu Anadolu Bölgesine yapmış olduğumuz seyahatin sonunda orada görmüş olduğumuz olaylar, vahîmdir, yürekler acısıdır. Hiçbir vatan evladı, "Güneydoğuda basit olaylar oluyor, güneydoğudaki olaylar asayiş olayıdır veya PKK örgütü mensuplarının önüne koyacağımız herhangi bir güvenlik gücümüz, onları ortadan kaldıracak" düşüncesiyle hareket etme durumunda değildir. Bir önceki Sayın Başbakan, altı-yedi senede güneydoğu olaylarına -maalesef- ciddî olarak bakmamıştır. Bir defaya mahsus olarak gittiği Hakkâri Vilayetinde, gözlerinin önünde, altı-yedi vatandaşımızı şehit etmişlerdir. Meselenin ciddiyetini, ancak, Şiran'daki karakol baskınından ve Hakkâri'de gözlerinin önünde vatandaşlarımızın şehit olmasından sonra kavramıştır. Ciddî olarak herhangi bir şey yapmamıştır; ancak, "Silah gücü yüksek, çok iyi teçhiz edilmiş helikopterler alacağız" demek suretiyle, meseleyi geçiştirmiştir.

Sayın İçişleri Bakanı diyor ki, "3 ilimizde olaylar devam etmektedir; özellikle, Şeytan Üçgeni dediğimiz Cudi Dağının etrafında bu olaylar olmaktadır."

Değerli milletvekilleri, üzülerek söyleyeyim ki, Sayın Bakan, kendi vilayetinden dahi habersizdir. Kendi vilayetine bağlı Lice İlçesinde, PKK örgütü mensupları, hemşerilerini öldürürken, bir İçişleri Bakanı, bu kürsüden, "yalnız 3 ilde ya da yalnız 3 ilçede" olaylar oluyor demek suretiyle, meseleyi gayri ciddî bir şekilde ortaya koyamaz. Diyarbakır menşeli bu Sayın Bakanın, bundan sonraki günlerinde, ayın 20 gününü güneydoğuda geçirmek mecburiyeti vardır. Hem kendisinin o bölgenin çocuğu olması dolayısıyla, hem de meselenin ciddîyetini kavramak bakımından, muhakkak surette o bölgede günlerini geçirmek mecburiyeti vardır.

Yıllardan bu yana, Doğru Yol Partisi olarak, her yerde olduğu gibi, bu kürsüden de defalarca söyledik : Bu olayların kaynağı dış boyutludur. 12 Eylül öncesi, bu meselelerin, basit anarşik olaylar olduğunu ve 12 Eylül İhtilalinin meşruiyet zeminine oturduğunu bu kürsülerden söyleyenler -hiç mi yüzleri kızarmıyor şimdi- "bu olaylar dış boyutludur" demek suretiyle, Doğru Yol Partisinin dediği noktaya gelmişlerdir. Biz, on sene önce de bunu söylüyorduk; ülkemizi bölmek, milletimizi parçalamak için, dün İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'deki olay neyse, bugün güneydoğudaki olay da odur; ama, o gün işinize öyle konuşmak geliyordu, bugün de işinize böyle geliyor; çünkü, bunun hesabını vermekten uzaksınız.

Sınır devletlerde PKK'nın kampları vardır. Sayın İçişleri Bakanının, bu Yüce Heyete, hangi sınır vilayetinde bu kampların olduğunu ve hangi devlet içerisinde ne kadar PKK militanının olduğunu söylemek mecburiyeti vardır, bilgi vermek mecburiyeti vardır. Olağanüstü halin uzatılması için, Yüce Meclisin iradesine sunulan ve tezkere üzerinde konuşurken bu rakamları vermeyecek de, nerede vereceksiniz?

Suriye'de Apo'nun kampı, İran'da kardeşinin kampı olacak; Irak başka türlü destekleyecek, Ermeniler maddî yönden finanse edecek ve siz bunlardan hiç bahsetmeden, "Efendim, 4 ayda 100'ün üzerinde güvenlik mensubu, bir o kadar da vatandaş şehit oldu, şu kadar da teçhizat elimize geçti. Onun için, bir 4 ay daha uzatılması için tezkereyi getirdik" diyeceksiniz!.. Bununla kalmıyor olay, değerli milletvekilleri. Şu anda, oradaki vatandaşlardan, para isteme, haraç isteme noktasına gelinmiştir. Bu son 4 ayın öldürme olaylarının dışındaki en önemli olaylardan bir tanesi de, orada maddî imkânları müsait olan vatandaşlardan PKK mensupları para istemeleridir, haraç istemeleridir. Çünkü, dışarıdan gelen imkânlar, zaman içinde, kendi-

lerini geçindirmez duruma gelince, bölge insanının maddî imkânını da devreye sokmak mecburiyeti vardır. Şimdi, Sayın Bakan diyor ki, "olaylar geçmiş yıllara nazaran durmuş ve trend olarak da aşağıya doğru kaymaktadır". Ancak yine kendileri 1988 yılında 144 olayın, 1989 yılının 10 ayında ise, 222 olayın meydana geldiğini ifade etti.

Değerli milletvekilleri, PKK olayı, basit iki eşkiya olayı değildir. Sayın Özal, Antalya'da, şortuyla, silahlı bir gücümüzü teftiş ettiği bir anda, basın mensuplarının sorusuna, "Güneydoğudaki olaylar kendini bilmez iki eşkiyanın meselesidir" demek suretiyle, olaya bu şekilde bakmıştır. Halbuki, PKK olayının hedefi, Türk devletidir. Hedef, bu topraklarda vatanı uğruna yıllar öncesinde canlarını feda eden insanları, kardeşçe, beraberce yaşayan bu masum insanları birbirine kırdırmak, o bölgede müstakil bir devletin kurulmasını sağlamaktır. Meseleye, ne Marksist ne de Leninist bir örgütün gözüyle bakmanız yanlış olur. İşte, teşhisiniz öyle olursa, alacağınız tedbirler ne olursa olsun, 4 ay sonra -temenni etmiyorum- yine burada maalesef 100'ün üzerindeki şehit üzerinde konuşmak durumunda kalırız. Öyleyse, ülkeyi ve milleti bölmek isteyen bu örgütün, nerede kamp kurduğunu, nerede eğitildiğini ve hangi devletler tarafından desteklendiğini tespit eder, çaresini arayıp, bulursanız, biz de şu anda, olağanüstü hal konusunda nasıl müspet düşüncelerimizi ifade ediyorsak, gerekiyorsa o meselelerde de Doğru Yol Partisi olarak hükümetin getireceği her türlü tedbirin yanında yer alırız.

Değerli milletvekilleri, terörist ve bölücüleri, dışımızdaki güçler ve devletler, tahrik, teşvik ve finanse etmektedirler. Lojistik bütün yardımlar, ideolojik bütün eğitimler, sınır devletlerinde ve aynı ittifak içerisinde bulunduğumuz birçok devletin sınırlarında yapılmaktadır. Bunlar, Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından bilinmektedir. Dış politikamızı yönlendirenler, içeride vahim noktaya varan bu millî meselenin üzerine behemehal gitmeli, bu kaynağın kurutulması için gerekli politikaları ortaya koymalıdırlar.

Bu hassas ve millî meselede, bütün siyasî partiler, kuruluşlar, vatandaşlar, uyanık ve şuurlu olmalıdır. En başta, Türkiye Büyük Millet Meclisi içerisinde oturan ve buradan devletin ve milletin bölünmezliğine yemin edenlerin PKK örgütü mensuplarına bölücülere cesaret verici konuşmaların ve hareketlerin içinde bulunmaları da haksızlık olur; buna da hakları yoktur değerli milletvekilleri.

Esasen, bölge insanı, kendisini bu devletten, bu bayraktan ve vatanımızdan ayırmak isteyenlerle de beraber değildir. Bu insanlar, yüz yıla yakın bir zamandan bu yana komünist hareketlere rağmen, on onbeş yıldan bu yana da ismini "PKK" olarak ortaya çıkaran bu hain örgütün yanında yer almamışlardır. Doğusuyla, güneyiyle, kuzeyi ve batısıyla, 55 milyon Türk insanı olarak, tarih, kültür ve din birliğimiz vardır.

Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluşunda, bu bölgede yaşayan insanlarımızın ecdadının kanları ve canları, harç olmuştur. Kısaca alınan bu vatandaşlarımızın, zaman zaman, hürriyetleri ellerinden alınmış, kendilerine, güvenlik gerekçesiyle eziyet edilmiştir. Devlete sorumluluğu yüklemeden -yapılanlar doğru ise- bunların hesabı mutlaka sorulmalı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti üzerine "zulüm devleti" gibi herhangi bir leke kondurulmamalıdır.

Terör ve bölücü olayların muhatabı, devlet ve bölgedeki insan olduğuna göre, bunun ortadan kaldırılmasının, yalnız silah gücüyle olmayacağını, bizim gibi, diğer konuşanlar da ifade ettiler. O bölgenin sosyal, siyasal kültürel ve ekonomik yönden kalkınması zarurîdir. Altı yedi yıldan bu yana uygulanan ANAP politikalarının sonucunda, bölgeler arasında uçurumlar mey-

dana gelmiş, dengeler bozulmuş ve özellikle o bölgede yaşayan insanlarımızın, ekonomik yönden büyük sıkıntılara muhatap olması durumu ortaya çıkmıştır.

Bu kürsüden, Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekili arkadaşımız ifade ettiler; o bölgede bulunan bir valimiz, yazmış olduğu bir mektupla, ilçelerinde ve il sınırlarındaki vatandaşların aç olduğundan, kendi yetkisinde bulunan Sosyal Yardımlaşma Fonundan da bu işsiz ve aç insanlara yardım etme imkânı bulunmadığından bahisle, Kızılay'dan yardım isteme durumuna gelmiştir.

Hani o çağ atlatan, gelir seviyesini yükselten ve televizyondan her onbeş günde bir, kalemi milletin gözüne sokarcasına, "midelerinizi doyurduk, yüzlerinizi güldürdük" diyenler, devletin valisinin bu mektubunu basında okuduktan sonra, hiç mi yüzünüz kızarmayacaktır? (DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Değerli milletvekilleri, bu bölgede, saat 18.00'den sonra dışarıya çıkma imkânı yoktur; ilden ile, ilçeden ilçeye veya herhangi bir yerleşim biriminden, bir başka yere, bu saatten sonra gitmek mümkün değildir. Yedi milletvekili arkadaşımızla beraber, Hakkâri ilinden saat 18.00'den sonra, Batman İlçesinden saat 17.00'den sonra, o ilin ve ilçenin mülkî idare amirleri, bizi dışarıya bırakmamışlardır, "can güvenliğinizi temin edemeyiz" demişlerdir.

Doğu ve güneydoğuda oturan vatandaşlarımızın temsilcisi bulunan sayın milletvekilleri, özellikle ANAP Grubunda bulunan sayın milletvekilleri, gece, hayat olmayan böyle bir vilayetin temsilcisi olarak, Sayın İçişleri Bakanına, "8 vilayette vatandaşımız, gece kapısını kapatmak suretiyle, dünya ile ilişkisini kesiyor" demiyor musunuz? Nasıl tedbirler alınıyor ve ne yapılması gerektiği hususunda aranızda toplanıp da bir çare arama imkânınız yok mudur?

Gerek o vilayetlerin kalkınması konusunda, açlık meselesinde, gerek güvenlik meselelerinde, ANAP Grubu içerisindeki doğu ve güneydoğu vilayetlerine mensup milletvekili arkadaşlarımızın vebali büyüktür. Vatandaş açtır, işsizdir, göç etmektedir. Bir taraftan PKK'nın baskısı sonucunda, ondan korktuğu için, bir taraftan da, belki karnımı doyururum diyerek, başka vilayetlere göç ediyor.

30 vilayeti boşalttınız, 10 vilayete. Peki, bu millî sınırlarımız içerisindeki o 8 vilayetin millî varlığını hangi güç muhafaza edecek? Yalnız güvenlik güçleri mi orada olacak; yoksa orada vatandaşımız olmayacak mı? Mesele, o vatandaşımızın orada kalmasını sağlamaktır; devletine, bayrağına ve vatanına bağlı olan o vatandaşımızın karnını orada doyuracak, güvenliğini de sağlayarak vatandaşlarımızı orada tutmaktır.

Hükümetin, bir çöpü dahi kaldırma imkânı ve gücü olmadığından, bırakın güneydoğuyu, ülkeyi bu hale getiren bu Hükümetten güneydoğu için ne bekleyeceksiniz? Esasen, bir yıldan bu yana, ANAP Grubu ve Hükümet tatildedir. Önce referandumla başlayan, ve onun propagandası için devletin imkânlarını çarçur etmek suretiyle, "il yapma, ilçe yapma, Ziraat Bankası kredileri" vaadiyle bir ay, iki ay öyle geçmiştir; arkasından, 26 Mart 1989 mahallî seçimleri gelmiştir. Yine aynı gayretler orada devam etmiş ve direnmelerine rağmen, vatandaşın, "Hayır" dediği oyları sonucunda, o gayretlere rağmen, milletten, fevkalade yüksek sesli bir tokat yemesine rağmen, ANAP'ın yine aklı başına gelmemiştir. Ne yapmıştır? Sanki, vatandaş, mükâfat olarak Cumhurbaşkanını seçme hakkını münhasıran şu Sayın Gruba vermiş diyerek, Cumhurbaşkanlığı projesi ve Cumhurbaşkanlığı seçimini gündeme getirmiştir. Şimdi de genel

başkanlık ve kongre... Bu, yine, birbuçuk sene devam edecektir. Birbuçuk sene sonraki Anavatanın normal kongresine kadar, Hükümet, memleket ve millet meselelerine ciddî olarak bakmayacaktır, eğilmeyecektir.

BAŞKAN — Sayın Köse, toparlayınız efendim.

İSMAİL KÖSE (Devamla) — Değerli milletvekilleri, özbeöz Türkoğlu Türk olan ve Türk Devletine bağlılıklarından şüphemiz olmayan bu insanların bir an önce can güvenliklerinin sağlanması; sağlık, eğitim ve ekonomik problemlerinin giderilmesi gerekmektedir. O bölgedeki insanlara, Türk'ün, bir ırk değil, bir milletin adı olduğu anlatılmalıdır.

Can ve din düşmanımız, vatanımız, vatanımızda gözü olan Ermenilerin, Rumların ve buna benzer düşman unsurların, PKK'nın arkasında olduğu ve onları destekledikleri, o bölgedeki insanlara anlatılmalıdır. Gelişmenin, kalkınmanın ve bölücülüğe karşı beşerî gücün altyapısı, kültürdür. Coğrafî gücün dışında da kalan bütün diğer güçlere ruh, şekil veren, ortamı hazırlayan ve diğer unsurların itici gücü olan kültür birliğimiz, din birliğimiz, o bölgedeki insanlarımıza iyi işlenmelidir. Coğrafî güç, ancak beşerî güç ile anlam kazanır ve ikisi birlikte millî gücü meydana getirir.

Bölgede, yalnız toprağı değil, o insanları da korumak mecburiyetimiz vardır. Devlet, özellikle güneydoğuda, müşfik, güvenlik sağlayıcı, inandırıcı olmalı ve vatandaşları yanına almalıdır. Zaman içerisinde, maalesef, o bölgedeki insanlarımız PKK'nin kucağına itilmiştir. Aydınlığa kavuşmayan birkaç olay, oradaki vatandaşlarımızı ürkütmüştür. Bu olayların muhakkak surette aydınlığa kavuşturulması, hem devlet güçlerimizin töhmet altında kalmaması için, hem de vatandaşı bir an önce PKK'nın kıskacından kurtarmamız için lazımdır.

Değerli milletvekilleri, şu anda, resmî makamlardan almış olduğumuz rakamlara göre, o bölgede yaşayan insanlarımızın 2 binden fazla genç delikanlısı, PKK tarafından kaçırılmış ve PKK kamplarında eğitime tabi tutulmuştur. Bırakın askerlik çağındaki erkek çocuklarını, kız çocuklarını da götürmüşlerdir. Sayın Bakanın, götürülen erkek çocukları ile, götürülen kız çocuklarının sayısı hakkında da, bu kürsüden, değerli milletvekillerine bilgi vermelerini arzu ederdim.

1980'lerden önce, bir tek insanımızın burnu kanadığı zaman, bir vatandaşımızın çocuğu kaçırıldığı zaman, o vatandaş, devletin kapısını çalar, çocuğunun bulunması için devlet imkânlarını yanında görmek isterdi. Bugün, güneydoğuda vatandaşlarımızın 2 binden fazla çocuğu PKK'nın kamplarında eğitim görmesine rağmen, kaç tanesi geriye getirilmiştir? Bunları sevinerek anlatan Sayın İçişleri Bakanına soruyorum : Yurt dışına kaçırılan bir tek vatandaşımızın nerede olduğunu bilmediğimiz vatandaşımızın ülkemize getirilmesi konusunda gayret sarf etmediğimiz müddetçe, bu vatandaşa nasıl hesap vereceğiz? Bunu benim aklım almıyor.

BAŞKAN — Sayın Köse, toparlayınız efendim.

İSMAİL KÖSE (Devamla) — Toparlıyorum efendim.

BAŞKAN — Lütfen efendim... Lütfen...

İSMAİL KÖSE (Devamla) — Değerli milletvekilleri, siyasî zafiyet ve Hükümetin başarısız politikaları, dış ülkelerde lehimize olan politikaları da aleyhimize çevirmiştir. Bugün, yalnız Avrupa ülkelerinden, Almanya'da 289, Hollanda'da 29, İngiltere'de 23, Belçika'da 17, İsveç'te 13, Fransa'da ve diğer ülkelerde Türk Devletini yıkmak ve bu milleti bölmek için kurulmuş

toplam 408 bölücü örgüt vardır. Bu 408 bölücü örgüt, yalnız NATO ittifakı içinde olan ve "AT" dediğimiz, her ümidimizi onlara bağladığımız Hıristiyan ülkeler içinde barınmaktadır. Bir o kadar da, güneyimizde ve güney doğumuzda olan devletlerin içerisinde vardır. Dostluk münasebetlerimizin olduğu, aynı ittifak içinde bulunduğumuz devletlerin içinde, devletimizi yıkmak, vatanımızı bölmek isteyen bu menfur düşünce sahiplerinin propaganda çalışmalarına veya fiilî tecavüzlerine karşı, bu devletlere karşı caydırıcı fiilde bulunmaları için nasıl bir dış politika geliştirilmiştir?

İçişleri Bakanıyla, Dışişleri Bakanı, bir araya gelmek suretiyle, güneydoğu olaylarının altında hangi meseleler, sebepler vardır demek suretiyle, kafa kafaya vererek bir çare aramışlar mıdır? Aramaları mümkün değildir; çünkü, bugüne kadar, Dışişleri üç başlıydı değerli milletvekilleri; yarın kaç başlı olacağını ben bilemiyor, tahmin edemiyorum; ama kısa bir zaman içeresinde kalıcı bir çözümün getirilmesi için, özellikle dış devletlerle olan münasebetlerin yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

BAŞKAN — Sayın Köse, lütfen efendim...

İSMAİL KÖSE (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Lütfen efendim...

İSMAİL KÖSE (Devamla) — Değerli milletvekilleri, yaşama hakkı, en mukaddes haktır. Devletin varlığını koruma hakkı da tartışılamaz. Terör ve bölücü hareketler, vatandaşın yaşama hakkını, devletin güvenliğini ve varlığını tehdit etme noktasına ulaşmıştır. Devletin hukukî ve fizikî gücü, bu tehlikeyi bertaraf etme imkânına sahipken, halen bu olaylar durmamış ise, bunun vebali Hükümetindir. Bir ülkede, hukukun üstünlüğü sağlanamamış, hak sahiplerine teslim edilmemiş ise, adaletli devlet yönetimi hâkim kılınamamış ise, bütün meselelerde olduğu gibi, asayiş ve güvenlik meselelerinde de başarıya ulaşmak mümkün değildir.

BAŞKAN — Sayın Köse, bu önünüzdeki kâğıtların okunması, eğer iddia halinde ise, burada yarım saat daha bekleriz.

Lütfen toparlayınız...

İSMAİL KÖSE (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Ama, önünüzde hayli kâğıt var. Atlayacaksınız sayfayı...

İSMAİL KÖSE (Devamla) — Bitiriyorum efendim, bitiriyorum.

Değerli milletvekilleri, o bölgede Olağanüstü Hal Bölge Valiliğine kanun gereğince verilmiş olan yetkiler tek elde toplandığı için, bölge içerisindeki diğer il ve ilçe mülkî idare amirleri, kendilerine, olağanüstü hal nedeniyle verilmemiş olan yetkisizlikten dolayı şikâyetçidirler. Bu boşluğun da bir an önce doldurulması lazımdır ve üç kuvvet olarak; yani, Kara Kuvvetleri, Jandarma ve Polis Teşkilatı olarak görev yapan güvenlik güçlerimizin de çok iyi değerlendirilmek, getireceği ve götüreceği hesaplanmak suretiyle, tek elden yürütülecek, profesyonel, teknik gücü yüksek ve eğitilmiş bir tek güvenlik gücünün yerleştirilmesinin, parti olarak, faydalı olacağı düşüncesindeyiz.

Kıyafet farklılığı da yine çeşitli sıkıntılar yaratmaktadır. O bölgedeki güvenlik güçlerimizin muhtelif kıyafetlerde oluşu da, PKK Örgütü mensuplarına, maalesef, daha rahat hareket etme imkânı getirmiştir. Devletin gücünün, devletin güvenlik gücünün elbisesi tek tip olmalı ve herkesi de korkutmalıdır; kendisine düşman olan zihniyet sahiplerini de korkutmalıdır.

Bu meseleler yeniden gözden geçirilmelidir. Korucunun eline vermiş olduğumuz silahın, o bölgedeki olaylarımıza faydası mı vardır, zararı mı vardır?..

BAŞKAN — Sayın Köse... Sayın Köse, bu sözleri daha evvel, sadet dışı konuşmalarınızı yapmayıp söyleseydiniz daha iyi olmaz mıydı?

İSMAİL KÖSE (Devamla) — Bitiriyorum efendim, bitiriyorum.

Onun için, koruculuk müessesesini yeniden gözden geçirmek lazım. Olağanüstü Hal Bölge Valiliğini ve ilgili kanununu yeniden gözden geçirmek lazım ve Hükümetin, güneydoğu olaylarını önleyici müspet yöndeki her türlü teklifinin yanında yer alacağımızı da şimdiden söylüyoruz.

Değerli milletvekilleri, ülkenin ve milletin bölünmezliğine inanan Doğru Yol Partisi Grubu, oradaki devlet güçlerimize destek vermek amacıyla, bir tek vatandaşımızın burnunun kanamaması maksadıyla, olağanüstü halin 8 ilde dört ay daha uzatılması hususunda müspet oy kullanacaktır.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. (DYP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz.

Anavatan Partisi Grubu adına, Sayın Sezai Pekuslu; buyurun efendim. (ANAP sıralarından alkışlar)

ANAP GRUBU ADINA MEHMET SEZAİ PEKUSLU (Ankara) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; olağanüstü halin uzatılması hakkındaki Hükümet kararıyla ilgili olarak Anavatan Partisi Grubunun görüşlerini açıklamak üzere huzurlarınızdayım. Bu vesileyle, hepinizi saygı ve sevgilerimle selamlarım.

Sayın milletvekilleri, bizden evvel konuşan değerli muhalefet sözcüleri, özellikle SHP sözcüsü, konuya olumlu yaklaşımıyla yumuşak bir hava getirmiş, bundan evvelki görüşmelerde görüldüğü gibi, şiddet ve Yüce Mecliste kırıcı tartışmalar meydana gelmemiştir. Bu itibarla, değerli arkadaşımıza teşekkür etmek istiyorum.

Tabiî, söylediklerinin büyük bir çoğunluğuna katılmamak mümkün değildir. Esasen, bu tür konuları iç politika meselesi yapmadığımız takdirde, sonuca daha kolay gideceğimizi ümit ve tahmin etmekteyiz.

Değerli arkadaşlarım, konuşmalarda bir çelişki var gibi. Olağanüstü hal, olağanüstü hal bölge halkının huzur ve güvenini sağlamak için vardır; yoksa, olağanüstü halin bir an evvel kalkmasını biz de isteriz. Arkadaşlarımız, hem olağanüstü halin varlığından şikâyetçi, hem de bölgede huzur ve güvenin temin edilemediği noktasından şikâyetçi... Bölgemizde huzur ve güven muhakkak ki, er veya geç temin edilecektir. Yalnız, bu tür terör ve anarşi hareketlerinin dünya kamuoyunda, Türk kamuoyunda ve bilhassa bölge kamuoyunda tasvip görmesi için, bölgenin sosyal ve ekonomik farklılığını mesnet yaparak, bahane ederek, her türlü propaganda yapılmaktadır.

Bu bölgenin coğrafî konumundan ileri gelen sosyal ve ekonomik farklılık, konuya sadece bir asayiş ve disiplin yönünden bakmayan ANAP Hükümeti tarafından tespit edilerek, buradaki sosyal ve ekonomik farklılığın giderilmesi için gerekli bütün tedbirler alınmıştır; devlet, bütün gücünü buraya seferber etmiştir. Çünkü, bu tür hareketler, tasvip görmesi ve hak-

lılık kazanması durumunda başarıya ulaşır. Bu, vahim bir hadisedir. Onun için, buradaki farklılığı devamlı dile getirmek, onların yurt dışındaki ve yurt içindeki propagandalarına bir haklılık kazandırabilir; o farklılıkları dile getirirken, daha dikkatli olmak gerekir. Sanki, devlet, orayı kasten geri bırakmış; sanki oradaki vatandaşlarımıza, devlet, farklı muamele yapmaktadır, ikinci sınıf vatandaş muamelesi yapmaktadır, gibi izlenim verecek, konuşma ve davranışlardan kaçınmak lazımdır.

Bölge, son derece dağlık, ziyarete ve tarıma elverişli olmayan, ulaşım imkânları son derece kısıtlı, iskân sahaları birbirinden ayrı ve dağınık vaziyettedir. Böyle bir coğrafî konumun çıkardığı tabloda, millî gelirden pay alma da, muhakkak ki, bir düşüklük, Türkiye ortalamasına göre nispet düşüklüğü gösterecektir. Bunu tabiî kabul etmek lazım; ama, bununla da kadere boyun eğip oturmak da doğru değildir. İşte, ANAP Hükümeti, bölgenin kalkınması ve gelişmesi için, aradaki ekonomik ve sosyal farklılıkların ortadan kalkması için, Güneydoğu Anadolu Projesini gerçekleştirmiş ve büyük bir süratle yürürlüğe koymuştur. Bundan sonra, anarşiste mesnet olabilecek, anarşisti kamuoyunda haklı gösterebilecek veriler onun elinden alınmaktadır. Ayrıca, TRT'nin burada yapmış olduğu özel yayın ve özel sistem de, belki bu sosyal ve ekonomik farklılığın ortadan kalkmasına sebep olacak hizmetlerdir. Ulaşım, yol durumu, haberleşme, büyük bir süratle, ANAP Hükümeti tarafından bölgede büyük bir kalkınma hamlesi içerisine sokulmuştur.

Değerli milletvekilleri, burada birkaç oyun birden oynanmaktadır. Evvela, bölge halkı, o bölge halkının rahat ve huzuru için, güvenliği ve mutluluğu için orada bulunan güvenlik güçlerine karşı kışkırtılmaktadır; bu iki kuvvet âdeta karşı karşıya getirilmek istenmektedir. Bunun senaryo ve oyunları Türkiye'de çok oynanmıştır; ama bunlar tutmamıştır. Bölge halkıyla, o bölge halkının güvenliği için orada bulunan güvenlik güçlerimiz bütünleşmiş; birlik ve beraberlik içerisinde, kendisinin ve Türkiye'nin millî birliğine, bütünlüğüne ve ülke bütünlüğüne kasteden güçlere rağmen, karşı karşıya gelmemiştir.

Bundan sonra, oynanan ikinci oyun, devlet güçlerini küçük düşürmek, devlet güçlerini ve devlet otoritesini zaafa uğratıcı hareketlerde bulunmak olmuştur. Şöyle ki, karakol baskınları ve devletin otoritesini temsil eden diğer birliklere baskınlar yapılmıştır; ancak, alınan tedbirlerle bunlar da akim bırakılmıştır.

Bu hadiseler Türkiye'nin başından savrulup gidecektir; ancak, millî birliğimizi, bütünlüğümüzü ve beraberliğimizi koruduğumuz müddetçe... Devletin ve milletin huzur ve güvenliğine sahip çıkan güvenlik güçlerimizi yaralayıcı, aşağılayıcı tutum ve davranışlardan süratle kaçınmamız gerekmektedir. Gerçekleri tahrif etmeden, onlardan korkmadan meselelerin üzerine gidilmeli ve bölgemizin coğrafî konumunun ortaya koyduğu olumsuz tabloyu olumlu hale çevirmek için, gerekli yatırımlara devam edilmelidir. Temennimiz, bütün bu saydığım hususlara sürat kazandırılmasıdır.

Konuyu fazla uzatmak istemiyorum; zaten aynı noktalarda birleştiğimizi de memnuniyetle görüyorum. Yalnız, Doğru Yol Partisi Grubu adına konuşan arkadaşımız, bu meseleye biraz iç politika karıştırmak, iç politika malzemesi yapmak istemiştir; burada, Cumhurbaşkanlığı seçimi ve referandumlarla ilgili birtakım görüşler ileri sürmüştür. Onların konumuzla ilgisi yoktur; buradaki mesele daha ciddî, daha vahim bir meseledir.

Değerli sözcü, "olağanüstü hal ilanından itibaren binlerce ölü olduğunu" söylemiştir. Rakamlar burada, elimizde; 19.7.1987 ile 4 Kasım 1989 tarihleri arasında 1 191 olay meydana gelmiş, 197 görevli şehit olmuş, 327 vatandaş hayatını kaybetmiştir. Buna mukabil 519 terörist ele geçirilmiştir. Arkadaşımızın söylediği gibi binlerce ölü yoktur.

İSMAİL KÖSE (Erzurum) — 1980'den sonra dedim, yanlış anlamışsınız, 1987'den sonra demedim.

MEHMET SEZAİ PEKUSLU (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Anavatan Partisi Grubu, Hükümet görüşüne, kararına olumlu oy verecektir. Yalnız, hemen şunu da antparantez belirtmek istiyorum : Kalkınmışlık veya kalkınmamışlık, dünyanın her ülkesinde vardır; coğrafî konumu itibariyle vardır. Mesela İsveç'in güneyi ve kuzeyi, coğrafî konumlarından dolayı, farklı gelir dağılımına sahiptir. Yine, Norveç ve Kanada gibi, gelişmesini tamamlamış ülkelerde dahi bu durum söz konusudur. Ancak bu, Türkiye'de çok istismar ediliyor. İnşallah, Türkiye'de de, alınan tedbirlerle, bu durum ortadan kalkacaktır.

Hepinize saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz.

Buyursunlar Sayın Kamer Genç.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sayın Başkan, değerli üyeler; 29 Kasım 1987 seçimlerinden beri, zaman zaman, ANAP İktidarı dört aylık fasılalarla, 8 ilimizde olağanüstü hali uzatmak için karşımıza Başbakanlık tezkereleriyle gelmekte ve her getirdiği tezkerede de, "Biz Doğu ve Güneydoğu Anadoluda şu kadar terörist yakaladık, şu kadar şehit verdik. Olaylar devam ediyor ve dört aylık bir süre uzatımı istiyoruz" demektedirler.

Değerli milletvekilleri, hükümet etmenin bir ciddiyeti vardır, bir sorumluluğu vardır. Hükümetlere, belirli yetkiler, belirli başarıların sağlanması için verilir. Yoksa, hiçbir başarı sağlanmadan, hükümetlere, belirli aralıklarla yetki vermek, bu Parlamentonun ciddiyetine yakışan bir davranış değildir.

Dün, Sayın Başbakan burada konuştu ve "Doğu ve Güneydoğu Anadolu konusunu polemik konusu yapmak istemiyoruz. Sayın muhalefetin bu konuda eğer teklifleri varsa, ciddiyetle üzerine eğiliriz ve birlikte bu konuyu çözümlemek isteriz" dedi.

Değerli milletvekilleri, laik Türkiye Cumhuriyeti bütünlüğü, hepimizin koruması gereken bir temel ilkedir. Bu, hiç kimsenin, hiçbir düşüncenin inhisarı altında değildir. İnanınız ki, Türkiye'nin herhangi bir yerinde, devletimizin birliğine ve bütünlüğüne yönelik herhangi bir olay olduğu zaman, vicdan sahibi herkes aynı acıyı duyar. Bunun için, birtakım olayların üzerine giderken, bu olayların düzelmesi için konuyu enine boyuna tartışırken, bazı çevrelerin, çıkıp da, kendisini vatansever, yurtsever ilan etmesi ve diğerlerini suçlaması, en azından, yadırganacak bir düşüncedir.

Şimdi, olayların belirli bölümlerini sizlere aktarmak istiyorum. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde en fazla gezen milletvekillerinden birisiyim, buna inanabilirsiniz. Başbakanınız (Eski Başbakanınız) fanus içinde bölgeye gider; ama ben, yürüyerek, dağları, ormanları aşan bir milletvekiliyim. Ben, halkın sıkıntılarını, içlerine girerek görüyorum. Yoksa, kendi canını, bütün bir toplumu ezerek koruma peşinde olan bir insan değilim. Bir memleketin başbakanı

fanus içine girip de vatandaşına hitap ederse, o memlekette güvenin varlığından bahsedilir mi sayın milletvekilleri? Evvela, olaydaki yanılgı buradadır. Yani, siz, devlet olarak, vatandaşın karşısına çıkmaktan korkuyorsunuz; korku içinizi sarmış, dağları sarmış taşları sarmış ve siz, vatandaşın karşısına çıkma cesaretini bulamıyorsunuz. Peki, bu kadar korku içindeki bir Başbakanın, bu memleketin problemlerine, hele güvenlik problemlerine çare getireceğini düşünebiliyor musunuz? Kimi inandırabilirsiniz?..

YILMAZ ALTUĞ (Sivas) — Başbakan daha yeni... Kimden bahsediyorsun?

KAMER GENÇ (Devamla) — Efendim, eski Başbakanımızdan bahsediyorum.

YILMAZ ALTUĞ (Sivas) — Başbakan yeni kardeşim; ondan bahset.

KAMER GENÇ (Devamla) — Efendim, eski Başbakanımız... Buna inandırıcılık getiremezsiniz...

BAŞKAN — Muhterem Hocam. Sayın Hocam, lütfen efendim.

KAMER GENÇ (Devamla) — Efendim, tabiî, yeni Başbakana bu konularda başarılar diliyoruz.

Dün, Doğru Yol Partisi sözcüsü arkadaşımız, burada, "Özal bile yapamadı, siz nasıl yapacaksınız?" dedi. Biz Özal'ı, bahsedildiği gibi, öyle, dâhi mâhi görmüyoruz. Benim gördüğüm Özal, çok beceriksiz bir kişi ve bu olayları tırmandıran da kendisi... (ANAP sıralarından "Çok ayıp oluyor, düzgün konuş" sesleri ve gürültüler)

MEHMET SAĞDIÇ (Ankara) — Cumhurbaşkanına hakaret ediyorsun.

KAMER GENÇ (Devamla) — Ne ekonomiden anlar, ne idareden anlar; ama, zaman zaman, çıkar, burada gerçekleri tahrif eder. Bütün bunlarla sizleri de kandırdı ve kendisi Çankaya'ya gitti... Zannetti ki, orada kurtulacak.. (ANAP sıralarından gürültüler)

Sinirlenmeyin, durun bakalım; konuşmamızı yapalım... Şimdi, böyle bir kişiyi dâhi ilan etmek, bence gereksiz...

ÜLKÜ GÜNEY (Gümüşhane) — Konuya gel, konuya...

KAMER GENÇ (Devamla) — Konuya geliyorum; siz biraz müsaade edin.

BAŞKAN — Sayın Güney, lütfen efendim...

KAMER GENÇ (Devamla) — Ama, daima Özal'ı dâhi gösterebilecek bir çabanın içinde olan insanlara da ben bir mana veremiyorum...

BAŞKAN — Sayın Genç, lütfen efendim...

KAMER GENÇ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Sayın Başbakan, dün bizlere, "Samimî tekliflerde bulunun" dedi.

Doğu ve güneydoğu olaylarının boyutu nedir, potansiyeli nedir; Tunceli'deki olayın boyutu nedir, hedefi nedir; Van'dakinin nedir, Kars'takinin nedir, Elazığ'dakinin nedir?, Evvela bunu saptamak lazım; bir. İkincisi, bunun potansiyeli nedir? Yani, hakikaten, tehlike, Başbakanları, böyle, cam fanuslar içine sokacak kadar büyük boyutlu mudur; yoksa, basit bir eşkiya hadisesi midir? Bunun saptanması lazım. Üçüncüsü, gençler niye dağa kaçıyor, niye dağa gidiyor? Bunu araştırdınız mı? Araştırmıyorsunuz.

Değerli arkadaşlar, bakın, ben kendi memleketimden örnek vereyim. Bu kürsüden her zaman söyledim; Tunceli'de, bacası tüten bir fabrika yok, iş yok, köy okullarının aşağı yukarı yüzde 70-80'i kapalı... Vatandaş, ekmek parasını nereden kazanacak?

YILMAZ ALTUĞ (Sivas) — Büyük şehirlere geliyorlar.

BAŞKAN — Lütfen efendim... Lütfen...

KAMER GENÇ (Devamla) — Zaman zaman, bütçeler görüşülürken de dedim ki, Tunceli'de, mesela Köy Hizmetlerine, Devlet Su işlerine 1 000 tane geçici işçi kadrosu verin. Altı ay çalıştırsanız, bunlara ayda 100 000 lira verseniz, altı ayda 600 milyon lira eder, 200 000 lira verseniz 1 milyar 200 milyon lira eder. Bunun altı yıllık tutarı 7 milyar lira eder; ama siz bir kalemde bir hayalî ihracatçıya 150 milyar lira veriyorsunuz. Dolayısıyla, o işsiz gençler, ekmek parası kazandıkları için, devlete daha candan bağlı olur ve dağdaki insanlar bunları kandıramaz. Eğer bana inanmıyorsanız, sizin valiniz var, güvenlik güçleriniz var; gidin, mahallindeki bu kişilere danışın. Eğer gerçekten, bu çocukların büyük bir kısmı işsizlikten dolayı gitmiyorlarsa, hayhay...

Değerli milletvekilleri, bölgede, okullar, köy okulları kapalı... Ben, bundan aşağı yukarı bir ay önce Van'a gittim. Şu anda Van'ın merkezinde, köylerinden kopup gelen 40 000'in üzerinde insan var. Niye gelmişler? Van'ın Gürpınar İlçesinde, Nedim Öner isminde bir vatandaş, devletin güvenlik kuvvetleri tarafından öldürülmüş... Evvela bir bildiri yayımlandı ve "bu PKK'lıdır" denildi; arkasından, o PKK'lı olma iddiasından vazgeçildi ve "afyon, eroin kaçakçısıdır" denildi. Bir hafta sonra vatandaşın köyüne gittim; savcıya müracaat ettik, hiçbir sabıka kaydı yok.

Bir hafta sonra gitmeme rağmen, o köyden topladığım mermilere bakın... Bunlar G-3 mermileri; daha, çok var. Aşağı yukarı 70 civarında, vatandaşın koyunları da öldürülmüştü; öldüren kurşunlar G-3 kurşunları idi. Valisiyle görüştüm, Jandarma Alay Kumandanıyla görüştüm; her şeyi inkâr ediyorlar.

Sayın milletvekilleri, Doğudaki olaylara hakikaten teşhis koymak istiyorsanız, oradaki sorumlu güvenlik kuvvetlerinin ağzıyla konuşmayalım. İçlerinde, çok dürüst, doğru bilgi veren arkadaşlar var, onlara saygı duyuyorum; ama, olayların bir kısmını da onlar yarattığı için, zaman zaman olaylar hakkında yanlış bilgi veriyorlar.

Ben, bu konuda size bir teklifte bulunuyorum : Bir defa, Türkiye Büyük Millet Meclisi, doğu ve güneydoğu olayları konusunda bir komisyon kurmalıdır. Bu komisyon, Türkiye Büyük Millet Meclisine, aylık olarak bilgi vermelidir; ama, eğer doğu ve güneydoğu olaylarını hakikaten önemsiyorsanız... Yok, önemsemiyorsanız; "Bu düzen böyle devam etsin; o insanlar öldürülsün, o insanlar yerlerinden göç ettirilsin" diyorsanız, o başka. Oraya zaten herhangi bir hizmet gitmiyor. Okullar kapalı... Yerli halktan kamu görevlisi kullanılmadığı için, oradan sağa sola nakledildiği için, giden kamu görevlisi, kapısını vatandaşa kapatmış. Gidin bakın bakalım, hangi ilin valisinin kapısına bir vatandaş normal olarak gidiyor? Gidin de, orada halka yapılan işkenceyi, halkın dışlanmasını görün.

Ben bundan bir hafta önce Tunceli'deydim... Hozat İlçesinde bir vatandaşın babası ölüyor; Malatya'dan bir vasıta tutarak geliyor ve köyüne gidiyor. Tam babasının cenazesi yıkanıyorken, binbaşı, bu vatandaşın, cenazesini kaldırmasına müsaade etmiyor; ellerine kelepçeyi vuruyor, getirip, bir hafta içeride tutuyor. Daha üç gün önce bırakıldı.

Şimdi, vicdanlarınıza hitap etmek istiyorum : Bir insan, babasının cenazesini kaldırırken, devlet tarafından bu kadar engellense ve siz o insanın yerinde olsanız, acaba bu devlet görevlisine karşı nasıl bir duygu beslersiniz? Olayları kendi şahsımızda yargılayalım arkadaşlar. (ANAP sıralarından "Yalan söyleyen haysiyetsizdir" sesleri) Yalan söyleyen haysiyetsizdir; ama, "yalan söyleyen haysiyetsizdir" diyenler de haysiyetsizdir. Gelin, olayları yerinde araştıralım : Olaydaki binbaşının ismi, Salih Nail'dir. Bu kişi, vatandaşları topluyor, karakola getiriyor ve karakolun kapısında, beton üzerinde, saatlerce oturtuyor. Bir hamile kadın gördüğü zaman, "Bak, yine bir vatan haini doğuruyorsun" diyor ve yine, "Tunceli'de, vatan haini olmayan bir tane adam gösterin" diyor.

Sayın milletvekilleri, bunları bu kürsüde söylüyoruz. Bunları araştıralım. Siz de gidin bakın. Oraya 13 tane muhtar geldi, "Biz, kaza merkezine gitmeye korkuyoruz" dediler; ben de, muhtarları Tugay Komutanına götürdüm, onlar da dertlerini anlattılar; ama şimdi bu insanlara, "Eğer siz vatan haini iseniz, eğer siz bu vatanın düşmanı iseniz" derseniz ve de eğer bu insanların namuslarına, ırzlarına her türlü leke sürülürse, size sormak istiyorum, bu memlekette, birlik ve beraberlik nasıl sağlanır? Buna rağmen "sağlanır" deniyorsa, hayhay, buyurun efendim...

Arkadaşlar, bizim istediğimiz şudur : Biz, güvenlik kuvvetlerine büyük saygı duyuyoruz. Hakikaten çok zor şartlar içerisinde çalışıyorlar, bunu da takdir ediyoruz; ama bunların değerini düşüren birtakım insanlar da var. Bakın, işte 1985'te Sıddık Bilgin isimli bir öğretmen öldürüldü, aradan dört sene geçti; ama, hâlâ, onu öldüren Yüzbaşı Ali Şahin'i yargılayamıyorsunuz. Eğer devlet güvenlik kuvvetleri arasında, hakikaten işkence yapan insanları anında cezalandırırsanız, işte o zaman, orada devlet güvenlik kuvvetleri, kanun ve hukuk içerisinde kalarak görev yaparlar...

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Süre doldu Sayın Başkan.

BAŞKAN — Lütfen efendim... Onu ben bilirim.

KAMER GENÇ (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Tunceli'de iki senedir görev yapan bir Emniyet Müdürü var.. Kendisine huzurunuzda teşekkür ederim. Hakikaten, halka hiçbir işkence yapmadı. Tunceli'deki güvenlik kuvvetleri birimlerine zaman zaman telefon ediyorum ve diyorum ki, ben bir politikacı olarak, burada halka yapılan işkenceler üzerine politik bir yarar ummuyorum. Benim sizden istediğim şu : Bu halka sağlıklı ve iyi muamele edin; bizim için, başımızın üzerinde yeriniz vardır. Bu arkadaşlar Tunceli'ye geldikten sonra, emniyette bir tek işkence olayı olmadı ve biz burada bunu dile getirdik mi? Getirmedik. Böyle insanlara teşekkür ederiz. Gerçekten, halkı anlayan, halkın içerisine giden, halkı bilen insanlar oraya göreve gelirse, doğu ve güneydoğudaki olaylar süratle çözümlenir; ama öyle arkadaşlar var ki, o bölge halkını, ayırıcı görüyor, vatan haini görüyor, düşman görüyor. İşte, bunlara bir çözüm getirmeniz lazım.

Bugünkü bir gazete yazıyor; Van'da aşiret ağalarına silah vermişsiniz. Bu, "Hamidiye Alayları" gibi bir şeydir. Bu devletin emniyet kuvvetleri vardır ve arkadaşlar 1 milyona yakın da askerimiz vardır; bir milyona yakın asker besliyoruz. Öte taraftan, korucunun eline silahı veriyoruz ve "Gidin, birbirinizi öldürün" diyoruz. Peki, bu korucular yarın birbirini öldürdüğü zaman, bunun sorumlusu kim olacak? Onu sizden soruyorum, kim olacak? O zaman, bu korucular, "Hamidiye Alayları" gibi olacaklar. Bunların, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da

eğer huzur ve güveni sağlayacaklarını düşünüyorsanız o zaman, biz 1 milyonluk orduyu niye besliyoruz, niye Türkiye bütçesinin yüzde 30-40'ını veriyoruz? Herhalde, bunları Rusya'ya karşı beslemiyoruz, değil mi? O zaman, bütün bunları bir düşünün.

Bana göre, doğu ve güneydoğuya harcanan paraların haddi hesabı yok. Bakınız, ne kadar para harcanıyor... Biz orada, eğer huzur ve güveni sağlayacak şekilde o paraları bu insanların kalkınmasına sarf edersek, en kısa zamanda, bu memleket ve oradaki insanlar kalkınır. Oradaki insanların yüzde 95'i de, bu memlekete karşı değildirler. Olaylara sağlıklı teşhis koymuyorsunuz.

İçişleri Bakanı biraz önce burada, "Olay, Marksist - Leninist bir düzenin kurulmasıdır" dedi. Peki, Marksist - Leninist düzen kurmak isteyenler, Ankara'da da, İstanbul'da da, İzmir'de de vardır; oralarda da silahlı eyleme girenler vardır; o zaman, oralarda da olağanüstü hal ilan edelim...

Sayın milletvekilleri, demek ki, doğu ve güneydoğu olaylarına sağlıklı teşhis koymamışız. size soruyorum : Kaç tane bakanınız gidip de halkın içerisine girebiliyor? İşte, Van'a gittim... Orada, vatandaş haksız yere öldürülmüş, orada 5 tane ANAP milletvekili arkadaşımız da vardır ve o olaydan sonra bütün köylüler hayvanlarını satarak şehire gelmişler ve o zaman, koyunun çiftinin fiyatı 120 bin liraya kadar inmişti. Şimdi biz burada...

BAŞKAN — Sayın Genç, toparlayınız. Rica ediyorum efendim.

KAMER GENÇ (Devamla) — Tamam Sayın Başkanım.

Şimdi, burada, biraz kendimizi hayal âleminde yaşatıyoruz. Memleketin olaylarını, büyümeden çözmeliyiz. Elbette ki, biz zayıf olursak, herkes bizi kullanır. Ne diyor adam? "Böl ve yönet" diyor. Dünyada bugün, emperyalist güçler var. Bunların başında da Almanya, Amerika geliyor. Bunlar ne yapıyorlar? Bize dost görünüyorlar; ama bizi içimizden vurmak istiyorlar. Bu oyuna gelmemek için, evvela, bizim bir defa kendimizi idare edecek bir kapasitede olmamız lazım. Bu idarî kapasiteyi göremiyorsak...

Sonra, memleket meseleleri çok önemli. Bu memleket yarın parçalanırsa, hepimiz bundan zarar görürüz. Biz burada milletvekiliyiz, siz Hükümetsiniz; eğer hakikaten bu işlerin hakkından gelemiyorsanız, insanlar, insan olmanın taşıdığı onur gereği, beceremediği işten çıkar gider; çünkü, bu, memleket görevidir. Memleket elden giderse, o zaman, bir daha bu memleket toparlanamaz.

Bakın arkadaşlarım, ben şuna inanıyorum ki, bu Mecliste hepimiz de sıkıntı içindeyiz. Çünkü, 26 Mart seçimleri sonrası, bu memlekette, İktidar Partisinin, temsil gücünü kaybettiği açıkça ortaya çıktı. Şimdi olaylar gittikçe tırmanıyor. Benim sizden istediğim, yeni Hükümetinizi kurdunuz; ama çatısı...

BAŞKAN — Sayın Genç, son sözünüzü söyleyiniz efendim.

KAMER GENÇ (Devamla) — Tamam, söyleyeceğim Sayın Başkan, o kadar rahatsız olmayın; benden önce konuşanlara bayağı büyük bir tolerans tanıdınız.

BAŞKAN — Sayın Genç hatırlatmak isterim, grup sözcüsü kadar konuştunuz. Son sözünüzü ifade edin, lütfen bitirin.

KAMER GENÇ (devamla) — Şimdi, arkadaşlarım, yine bu Doğu ve Güneydoğu Anadolunun, büyük dağlık yörelerindeki bütün köyleri boşalmış durumda. Yani, 150 hanelik bir köyde ya 3 hane ya 5 hane kalmış. Bu insanlar, nereye gidiyor, ne yapıyorlar, nasıl iş olanakları temin ediyorlar?.. Yine, burada okullar kapalı olduğu gibi, sağlık tesisleri de kapalıdır. Burada doktor yok. Bu insanların sağlık hizmetleri nasıl karşılanıyor?..

BAŞKAN — Bunları söylediniz Sayın Genç... Söylediniz efendim bunları.

KAMER GENÇ (Devamla) — Ben Van'a gittiğimde gördüm, Bulgaristan'dan gelen göçmenler için, ayda 42 milyon lira verilerek, lüks bir otel tutulmuştu ve o vatandaşlarımız orada barındırılıyordu; ama köylerden 40 binin üzerinde nüfus gelmiş, bunlar barınmak için kümes bulamıyorlar. Bunların çocukları okumuyor.

Valiye sordum, dedim ki, Sayın Vali, 40 binin üzerinde vatandaş köylerden kopmuş gelmiş; peki, bunlara niye çare bulmuyorsunuz?... "Efendim, kimse bize müracaat etmedi..." Size müracaat etmesine gerek var mı, dedim.

Değerli milletvekilleri, fazla zamanınızı almak istemiyorum. Olaylar çok büyük boyutludur. Olayları enine boyuna tartışmak lazımdır. Buraya gelip de, gülmekle, kürsüde konuşulanları küçümsemekle, bir yere varamayız. Eğer hakikaten hükümet etme sorumluluğunu taşıyorsanız, doğu ve güneydoğu olaylarının üzerine ciddî bir şekilde gidiniz.

Orada, bugüne kadar, işsizlik sorununu halledecek ciddî bir yatırım da yapılmamıştır. Hangi ilde, ne fabrika yapmışsanız söyleyin. Doğu ve güneydoğu kökenli insanları işe almaktan, bu Hükümet, özellikle büyük kaçınma içindedir. Benim ilimde -söylesinler- hâkimlik imtihanına giriyorlar, Tunceli doğumlu diye almıyorlar.

Değerli milletvekilleri, olağanüstü hal süresinin uzatılması bu bölgeye bir ferahlık getiremeyeceği için, oradaki insan haklarını geniş nispette ihlal ettiği için, oradaki halkı huzursuz ettiği için ve soruna çare bulmadığı için, bu sürenin uzatılmasına karşıyım.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Müzakereler tamamlanmıştır.

Tezkereyi tekrar okutup, oylarınıza sunacağım :

30.10.1989

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İLGİ : 6.6.1989 tarihli ve 188-2/315 sayılı yazımız.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 13.6.1989 tarihli ve 60 sayılı Kararı ile 19.7.1989 gün saat 17.00'den itibaren 4 ay süre ile uzatılması onaylanan Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt, Tunceli ve Van illerindeki olağanüstü halin, 19.11.1989 günü saat 17.00'den geçerli olmak üzere 4 ay süre ile uzatılmasının Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 23.10.1989 tarihinde uygun görülmüştür.

Gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Turgut Özal
Başbakan

BAŞKAN — Tezkereyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Tezkere kabul edilmiştir.

Başbakan Yıldırım Akbulut tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkındaki güvenoylamasını yapmak için 15 Kasım 1989 Çarşamba günü saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati : 17.00

V. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — Ankara Milletvekili Tevfik Koçak'ın, Hacettepe Üniversitesi ders yılı açılış toplantısına katılan ve gözaltına alınan bir kız öğrencinin maruz kaldığı iddia edilen olaya ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı Aldülkadir Aksu'nun yazılı cevabı (7/899)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın İçişleri Bakanı tarafından yazılı olarak yanıtlandırılmasını saygı ile dilerim.

Tevfik Koçak
Ankara

1. Hacettepe Üniversitesinin ders yılı açılış toplantısından dolayı gözaltına alınan Hatice isimli kız öğrenciye jopla tecavüz edildiğinin doktor raporuyla kanıtlandığı ileri sürülmektedir. İnsanlık dışı bu olayı gerçekleştirenler hakkında işlem yaptınız mı?

2. Aynı görevliler diğer kız öğrencileri de benzeri biçimde tehdit etmek suretiyle psikolojik baskı uygulamaktadırlar. Bu cüreti nereden alıyorlar? Görevlilere bu tür baskı yapmak emri mi verilmektedir?

T. C.
İçişleri Bakanlığı
Emniyet Genel Müdürlüğü
Güvenlik Daire Başkanlığı
Sayı : 304201 14.11.1989
Şube : Top. 01. (E)

Konu : Ankara Milletvekili Tevfik Koçar'ın Yazılı Soru Önergesi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İLGİ : Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının 16 Ekim 1989 gün ve Kan. ve Kar. Md. 7/899-3443-16438 sayılı yazısı.

Ankara Milletvekili Tevfik Koçak tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve tarafımdan yazılı olarak cevaplandırılması istenilen soru önergesinde öne sürülen hususlarla ilgili olarak hazırlanan cevap aşağıya çıkarılmıştır.

1. Hacettepe Üniversitesinin 1989-1990 öğrenim yılı açılış töreninde bir grup öğrencinin söz hakkı istemesi ve rektörün müsaade etmemesi üzerine açılış törenini engelleme ve sabote etmek amacıyla çeşitli ideolojik ve bölücü sloganlar atılmaya başlanmış ve bunların elebaşı durumunda olan aynı üniversite Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu Öğrencisi Hatice Balakcı gözaltına alınmış, yapılan tahkikat sonucu 4 Ekim 1989 günü sevk edildiği Devlet Güvenlik Mahkemesince serbest bırakılmıştır.

Hatice Balakcı'nın gözaltında kaldığı süre içinde herhangi bir kötü davranış ve fena muameleye maruz kalmadığı, Adlî Tıp Grup Başkanlığının 4.10.1989 gün ve 38823 sayılı raporları ile sabittir.

Kendisine jopla tecavüz edildiğine dair çirkin iddia, güvenlik kuvvetlerini pasifize etmek için ileri sürülen maksatlı bir iddiadır.

2. Güvenlik kuvvetlerimiz öğrenim özgürlüğünün engellenmeden sürdürülmesi amacıyla kanunların verdiği yetkiye dayanarak görev yapmaktadırlar. Hiçbir görevliye kız öğrencilere baskı yapmak için emir verilmediği gibi böyle bir hususda sözkonusu olamaz.

Arz ederim.

Abdülkadir Aksu
İçişleri Bakanı

2. — Ankara Milletvekili Tevfik Koçak'ın, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde harçlarla ilgili olarak yapılan toplantı nedeniyle bazı öğrencilerin gözaltına alındıkları iddiasına ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu'nun yazılı cevabı (7/900)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın İçişleri Bakanı tarafından yazılı olarak yanıtlandırılmasını saygı ile dilerim.

Tevfik Koçak
Ankara

AÜ Hukuk Fakültesi öğrencilerinin kendi aralarında ders yılı açılış toplantıları düzenledikleri bilinmektedir. Öğrenciler açılış toplantısının ertesi gününde harçlarla ilgili bir toplantı düzenleyerek öğrencilikle ilgili sıkıntılarını dile getirmişlerdir.

Son derece doğal, olaysız, yasaları ihlal etmeden öğrencilik sorunlarını görüşmek ve çözüm aramak niteliğindeki bu toplantı nedeniyle Hukuk Fakültesi öğrencileri üzerinde baskı uygulandığı şikayeti yaygınlaşmıştır.

1. Bu toplantılar nedeniyle kaç öğrenci gözaltına alınmıştır?.

2. Öğrenciler ne ile suçlanmaktadır? Hayalî suçlarla öğrenciler üzerinde bir sindirme programı mı uygulanmaktadır?

3. Aynı nedenle gözaltına alınmak istenen öğrenci var mıdır?

4. Haklı ve doğal öğrenci hak arayışı niteliğindeki girişimler karşısında kolluk kuvvetlerinin daha hoşgörülü, daha çağdaş ve dikkatli davranmaları için ve öğrencileri tahrik niteliğinde baskı kullanmamaları için duyarlı olmaları konusunda iç güvenlik örgütüne ders yılı başlangıcında genel bir uyarı ve duyuru yapmayı düşünüyor musunuz?

T. C.
İçişleri Bakanlığı
Emniyet Genel Müdürlüğü
Güvenlik Daire Başkanlığı
Sayı : 304202 14.11.1989
Şube : Top. 01. (E)

Konu : Ankara Milletvekili Tevfik Koçak'ın Yazılı Soru Önergesi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İLGİ : Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının 16 Ekim 1989 gün ve Kan. Kar. Md. 7/900-3444/16439 sayılı yazısı.

Ankara Milletvekili Tevfik Koçak tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve tarafımdan yazılı olarak cevaplandırılması istenilen soru önergesinde öne sürülen hususlarla ilgili olarak hazırlanan cevap aşağıya çıkarılmıştır.

1. Ankara Üniversitesinin 1989-1990 öğrenim yılı açılış törenlerine kendilerinin davet edilmediğini proresto etmek amacı ile dört fakülte ve yüksekokul öğrenci derneğinin aldığı müşterek kararla bir basın bildirisi hazırlayarak 5.10.1989 günü Siyasal Bilgiler Fakültesi önünde toplanmışlar, yaptıkları toplantı ve okudukları bildiri, öğrenci grubunu, idare ve üniversite yönetimi aleyhine kışkırtıcı 2908 ve 2911 sayılı kanunlara aykırı niteliğe dönüştüğünden tahrikci durumda olan Gencer Baykul, Ayşen Funda Ata ve Seval Balçıklı isimli öğrenciler yakalanarak gözaltına alınmışlardır.

2. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi kantininde "TDKP/Genç Komünistler Birliği" Ankara il örgütü imzalı bildiri dağıtıp ideolojik propaganda yapan Hukuk Fakültesi öğrencileri Murat Böbrek, İbrahim Demirci ve Hayati Küçük ile İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesince toplatma kararı verilen "Devrimci Gençlik Dergisi"ni Hukuk Fakültesi bahçesinde satan fakülte öğrencisi Ali Koç 11.10.1989 günü güvenlik görevlilerince suç üstü yakalanarak gözetim altına alınmışlar, yapılan tahkikat sonucu sevk edildikleri Devlet Güvenlik Mahkemesince tutuklanmışlardır.

3. Yukarıda adları geçen öğrencilerin eylemleri, doğal hak arayışından ziyade okumak isteyen diğer öğrencileri idareye ve yönetime karşı olumsuz yönde etkileme, üniversitelerde anarşi ve kargaşa yaratma, öğrenim ve öğretim özgürlüğünü engelleme hareketlerine dönük olduğundan haklarında işlem yapılmıştır.

4. Kolluk kuvvetlerimiz yasaların kendisine verdiği yetkiye dayanarak, fakülte ve yüksek okullarda, huzur ve sükûnu sağlamak, gençliği zararlı akımlardan korumak için bulunmakta olup, yasal davranış ve okuma isteğinde bulunan öğrencilere her türlü yardım ve kolaylık sağlanmaktadır.

Arz ederim.

Abdülkadir Aksu
İçişleri Bakanı

3. — Ankara Milletvekili Tevfik Koçak'ın, 12.10.1989 tarihinde Hukuk Fakültesi yakınlarında meydana geldiği iddia edilen olaya ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu'nun yazılı cevabı (7/903)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın İçişleri Bakanı tarafından yazılı olarak yanıtlandırılmasını saygı ile dilerim.

Tevfik Koçak
Ankara

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğrencisi Murat Erdoğan 12 Ekim 1989 tarihinde, saat 22.30 dolaylarında Hukuk Fakültesi yakınlarında görevli polisler tarafından açılan ateş sonunda ensesinden vurulduğu savlanmaktadır.

1. Saat 22.30 dolaylarında vurulan öğrenci hastaneye sabaha karşı 02.30 dolaylarında götürülmüştür. Hastahaneye taşınmasında yaklaşık 4-5 saat geç götürülmesinin nedeni nedir?

2. Murat Erdoğan'ı polisin vurduğu savlanmaktadır. Bu doğru mudur?

3. Bu konuyla ilgili herhangi bir işlem yaptınız mı?

T. C.
İçişleri Bakanlığı
Emniyet Genel Müdürlüğü
Güvenlik Daire Başkanlığı
Sayı : 304200 14.11.1989
Şube : Top. 01 (E)

Konu : Ankara Milletvekili Tevfik Koçak'ın Yazılı Soru Önergesi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İLGİ : Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının 17 Ekim 1989 gün ve Kan. Kar. Md. 7/903-3452/16465 sayılı yazısı.

Ankara Milletvekili Tevfik Koçak tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve tarafımdan yazılı olarak cevaplandırılması istenen soru önergesinde öne sürülen hususlarla ilgili olarak hazırlanan cevap aşağıya çıkarılmıştır.

12 Ekim 1989 günü saat 21.50 sıralarında, Ankara-Cebeci semtinde yasa dışı afiş ve bildiri dağıtan Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğrencisi Veli Murat Erdoğan ve bir grup öğrenci tarafından, kendilerine mani olmak isteyen görevli polis ekibine silahla ateş edilmesi ve polis ekibinin ateşe karşılık vermesi ile Veli Murat Erdoğan elindeki bildirilerle birlikte yaralı olarak yakalanmıştır.

1. Hastane kayıtlarından da anlaşılacağı üzere, yaralı Murat Erdoğan olaydan kısa bir müddet sonra saat 22.15'te görevli polislerce Hacettepe hastanesi Acil Servisine intikal ettirilerek gerekli tıbbî müdahale yapılmıştır.

2. Murat Erdoğan'ın yaralanma olayı yukarıda da belirtildiği gibi mütecaviz öğrenci grubunun polis ekibine silahla ateş etmesi sırasında meydana gelmiştir.

3. Veli Murat Erdoğan, hastanedeki tedavisi sonucu, 27 Ekim 1989 günü sevk edildiği Devlet Güvenlik Mahkemesince tutuklanarak cezaevine konulmuştur.

Arz ederim.

Abdülkadir Aksu
İçişleri Bakanı

4. — Kırklareli Milletvekili İrfan Gürpınar'ın, İstanbul İnönü Stadı ışıklandırma projesinin ihalesine ilişkin sorusu ve Devlet Bakanı İsmet Özarslan'ın yazılı cevabı (7/941)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun spordan sorumlu Devlet Bakanı Sayın İsmet Özarslan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını müsaadelerinize arz ederim.

İrfan Gürpınar
Kırklareli

İstanbul İnönü Stadı ışıklandırma projesi 4 Eylülde ihaleye çıkarılmıştır. Kapalı zarf ile yapılan ihale sonucunda işin yapımı Philips Firmasında kalmıştır. Bu ihale ile ilgili aşağıdaki sorularımın cevaplandırılmasını istiyorum.

1. Bu ihaleye dünya çapında firmaların girmesi söz konusudur. İhale 10 Ağustos 1989 tarihinde resmî gazetede ilan edilmiş ve 4 Eylül'de ihalenin yapılacağı bildirilmiştir. Aradaki 8 günü tatil, 24 günlük bir süre bu çaptaki bir ihale için çok kısa bir süre değil midir?

— 18 günlük bu süre zarfında dış firmaların bu ihaleyi öğrenmesi mahallinde gerekli fizibilite çalışmalarını ve statik hesapları yapması ve ihale için teklif hazırlanması mümkün müdür?

— İlan ile ihale günü arasındaki süreyi kısa tutmak suretiyle ihaleyi alan firmaya bir avantaj sağlanmış mıdır?

— İhale ilanı 10 Ağustos 1989 tarihinde yapılmıştır. İhaleyi kazanan firmanın teknik adamları 1989 Mayıs ayında İnönü Stadı'nda fizibilite çalışması yapmıştır. Bu durumda ihalenin yapılacağı çok önceden bazı firmalara özellikle Philips Firmasına bildirilmiş midir?

— İhale şartnamesinin bir maddesine göre Beden Terbiyesi'nden 4 kişi 15 gün süre ile - tüm masraflar- ihaleyi alan firma tarafından karşılanmak suretiyle eğitim adı altında yurt dışına gönderilecek midir?

— Beden Terbiyesi İstanbul İl Müdürlüğünün kaç teknisyeni vardır? Böyle bir seyahate teknik elemanlar mı gönderilecektir, yoksa böyle teknik eğitim gereken göreve herhangi bir görevdeki üst düzey yetkilileri de gönderilebilir mi? Bu kişileri kim tespit edecektir?

2. İhaleye 2 dakika geç geldi diye kabul edilmeyen bir başka firmanın noterden yaptırdığı teklifi ile ihale bedeli arasında 1 milyar 50 milyon liralık fark vardır. Bu durumda yapılan ihalenin neticesinde işin çok fazla bir fiyatla Philips Firmasında kalması konusunda ne düşünüyorsunuz?

T. C.
Başbakanlık
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
Ünitesi : Tesisler 13.11.1989
Sayı : T.04.34/5831

Konu : İnönü Stadyumu Işıklandırması.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İLGİ : 31 Ekim 1989 ve 16807 sayılı yazınız.

İlgi yazınız ile Kırklareli Milletvekili İrfan Gürpınar'ın İstanbul İnönü Stadyumu Işıklandırma projesinin ihalesine ilişkin yazılı soru önergesi incelenmiştir.

1. Söz konusu ihale 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 51 inci maddesinin (p) bendi, Maliye ve Gümrük Bakanlığının 1989 Malî Yılı için yayımladığı 11 sıra numaralı ve 1988 Malî Yılı için yayımladığı 10 sıra numaralı Devlet İhaleleri Genelgelerine uygun olarak yapılmıştır.

1989 Malî Yılı için de geçerli olduğu 11 sıra numaralı Devlet İhaleleri Genelgesinde belirtilen 10 sıra numaralı Devlet İhaleleri Genelgesinin (II/A-3-b) bölümü incelendiğinde 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 51 inci maddesinin (p) bendi gereğince yapılacak mal ve hizmet alımlarında "Kanunun 2 nci maddesinde yer alan ihalede açıklık ve rekabetin sağlanmasını yerine getirmek amacıyla tekliflerin idareye verileceği tarihten en az 15 gün önce ve en az bir defa Resmî Gazetede ilan edilmesi" şartı bulunmaktadır.

Özelliği nedeniyle yabancı ülkelerden sağlanması zorunlu mal hizmet alımları için, ilgili firmaların Türkiye'de bulunan yetkili temsilcilerinin verilecek bu ilan ile haberdar edilmesi sağlanmaktadır.

Genelgede şart koşulan 15 günlük ilan süresini yapmış olduğu zaman değerlendirmesi sonucunda Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünce, 24 gün olarak uygulama imkânı bulunmuş ve uygulanmıştır. Sürenin bu şekilde uygulanmasında Kanun ve Genelgeler yönünden herhangi bir aykırılık mevcut değildir.

Yukarıda da izah edildiği üzere ilan yurt içinde ve ilgili firma temsilcilerinin haberdar edilmesi için yapılmış olup; yurt dışında yerleşik firmaların temsilcileri vasıtasıyla bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. 10 Ağustos 1989 gün ve 20248 sayılı Resmî Gazete'nin 60 ncı sayfasında yayımlanan ihale ilanının 2 nci maddesinde belirtildiği üzere 300 000 TL. bedel karşılığında isteklilere satılan şartname dosyası incelendiğinde teklif mektupları beraberinde statik hesap, proje ve benzeri belgenin istenmediği görülecektir. Tatbikata ait direk statik hesap ve projeler ile aydınlatmaya ait hesap ve projeler Teknik Şartnamenin "Diğer Hususlar" başlıklı 12 nci maddesinde belirtildiği üzere sözleşmenin imzalanmasına müteakip 10 günlük süre içerisinde idareye teslim edilmesi istenilerek; ihale öncesinde firmaların çalışma konuları ve masrafları azaltılmış, tatbikat projelerinin sadece kazanan firma tarafından hazırlanması sağlanmıştır.

İlan ile ihale günü arasındaki süre Kanun, Genelgelere uygun olarak ve imkânlar dahilinde tespit edilmiş olup; hiçbir firmaya avantaj sağlanması düşünülmemiştir. Söz konusu ihalenin ilanı süresince 11 kuruluş şartname dosyası alarak ilgilenmiş ancak ihaleye 2 firma iştirak etmiştir. İştirak eden her iki firmada dünya çapında özellikle stadyum ve spor alanları aydınlatmasında isim ve referans sahibidirler.

İnönü Stadyumunun ışıklandırılması evvelce sahip olduğu ışıklandırma tesisatının söküldüğü Temmuz 1980 yılından beri gündemde olup; 1983, 1984 ve 1989 yılı yatırım programlarında yer almıştır. Programa alındığı 1983 yılından 1989 yılına kadar ihale edilemeyen ışıklandırma tesisatı ile ilgilenen firmalar Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne bir çok ön teklif dosyası göndermişlerdir. Bu nedenle, yurdumuzda yerleşik şirketleri olan bazı yabancı firmaların ihale öncesi gün ve yıllarda İnönü Stadyumunu incelemiş olmaları mümkündür. Bunun yanısıra Resmî Gazete'de açıkça yayınlanan ve ilgilenen herkes tarafından temini mümkün yatırım programlarını inceleyerek iştigal sahası olan konularda firmaların çalışma yapmaları her zaman mümkündür.

İstekli tüm firmalarca satın alınan şartname dosyasında bulunan sözleşme tasarısının "Personel Eğitimi" başlıklı 13 üncü maddesinde "Firma verdiği teklif fiyatı içerisinde kalmak kaydıyla iaşe, ibate ve yol masrafları kendisine ait olmak üzere sözleşmenin imzalanmasına müteakip idarece tespit edilecek dört teknik elemanı onbeş gün müddetle yurt dışında imalatın yapıldığı fabrikalarda satışı yapılan tesisatın imali, montaj, bakım ve kullanımı hususlarında teknik seviyede eğitecektir." denilmektedir. Yapılan çeşitli ihaleler sonucunda yurt dışından temin edilen yeni teknoloji ve sistemlerin zaman içerisinde işletme, idame, bakım ve onarımlarının yapılabilmesi için idareye ait teknik personelin yurt dışındaki muhatap firma tarafından eğitime tabi tutulması sahip olunan sistemin istikbali açısından önem kazanmaktadır. Bunun yanısıra yapımına başlanılan ışıklandırma sistemi halen Dünya üzerinde dört stadyumda mevcut olup, dört stadyumda ise yapımı devam etmektedir. İnönü stadyumu ise bu teknoloji ile ışıklandırılan 9 uncu stadyum olacaktır. Bu nedenle de teknik personelin eğitimi hususuna dikkat edilmiştir.

Gençlik ve Spor İstanbul İl Başkanlığı bünyesinde mevcut iş durumuna kifayet edecek nitelik ve sayıda teknik personel mevcuttur. Bunun yanısıra ihalenin konusu ve ihale ediliş şekline göre gerektiğinde Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünden de gerekli ve yeterli teknik personel ile takviye edilmektedir.

Söz konusu eğitim programına bakanlığımca uygun görülen teknik kadro ve bilgiye haiz personel gönderilecektir.

2. Teklif mektuplarının, 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 38 inci maddesi, ilgili ihale ilanının 2, 3 ve 5 inci maddeleri ve Kapalı Zarf Teklif Alma Şartnamesinin 9 uncu maddesinde belirtilen gün ve saatte belirtilen adrese verilmesi gerekmektedir. Teklif alma işleri yukarıda belirtilen şartlara göre yürütülmüş olup; 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 38 inci maddesinde belirtilen tutanak TRT saat ayarı ile tanzim edilerek kapatılmıştır. Tutanağın usulüne uygun olarak zamanında tanzim edilerek kapatılmasına müteakip yazılı soru önergesinde de bilertildiği üzere geç gelen ve kabul edilmesi istenilen teklif için tanzim edilen tutanağın iptal edilerek teklifin kabul edilmesi kanuna, ilana ve şartnamelere aykırı bulunmaktadır. İhale Komisyonuna verilen ve kabul edilmeyen teklif ile noterden yapıldığı belirtilen teklifin aynı teklif olup, olmadığı hususu söz konusu firmanın inisiyatifindedir. Bu nedenle ihaleyi kazanan firma teklifi ile soru önergesinde belirtilen firma teklifi arasındaki farkın incelenmesi imkân dahilinde bulunmadığı gibi Komisyonca istenilen diğer belge ve referansları ihtiva edip etmediği bilinmemektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

İsmet Özarslan
Devlet Bakanı

5. — İstanbul Milletvekili Mustafa Sarıgül'ün, Sovyetler Birliği - Türkiye futbol maçına gidecek vatandaşlardan konut fonu alınmamasının düşünülüp düşünülmediğine ilişkin sorusu ve Devlet Bakanı İsmet Özarslan'ın yazılı cevabı (7/945)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Devlet Bakanı Sayın İsmet Özarslan tarafından "yazılı" olarak cevaplandırılmasına emir ve müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim. 27.10.1989

Mustafa Sarıgül
İstanbul

Spor ülkemiz ve dünya ülkelerini her türlü siyasal ve ekonomik ilişkilerin dışında bir araya getiren, barışın ve insan sevgisinin geliştiği güçlendiği bir daldır.

Spora ilgi ülkemizde ve dünyada her geçen gün artmaktadır. O nedenle;

Millî Takımımızın Avusturya karşısında elde ettiği zaferden sonra şimdi de gözler 8 Kasım'daki Sovyetler Birliği maçına çevrildi. Dünya futbolunun devlerinden Sovyetler Birliğini yenerek İtalya kapılarını açmak ve dünya kupasında mücadele etmenin mutluluğunu yaşamak için yurt dışında Millî Takımımızı yalnız bırakmamak ve daha fazla seyircimizin gitmesini teşvik etmek için Millî Takımımıza destek vermek üzere Sovyetler Birliği - Türkiye maçına gidecek seyircilerimizden konut fonu almamayı düşünüyor musunuz?

T. C.
Başbakanlık
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
Ünitesi : Özel Kalem 14.11.1989
Sayı : Md.-446

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına
Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığına

İLGİ : 7.11.1989 tarih ve 7/945 3580/16820 sayılı yazınız.

İlgi yazınız ile göndermiş olduğunuz İstanbul Milletvekili Sayın Mustafa Sarıgül'e ait önergenin cevabı aşağıdadır.

"Uluslararası Futbol Müsabakalarına katılan Türk takımlarını izlemek amacıyla yurt dışına gidenlerden Toplu Konut Fonu harcı alınmayacağı 29.10.1989 tarih ve 89/14718 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile tespit edilmiş bulunmaktadır.

Millî Futbol Takımımızın 15.11.1989 Çarşamba günü Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Millî Takımı Simferopol'da yapılacak maçı izlemek amacıyla bu ülkeye gideceklerden sözü edilen kararname uyarınca şu esaslar çerçevesinde harç alınmayacaktır.

Tek veya küçük gruplar halinde gidiliyor ise her bir kişinin ayrı ayrı; toplu olarak gidiliyor ise seyahati organize eden şirketin, bu karşılaşma için gidildiğine dair yazılı beyanları aranacaktır.

Ayrıca, gidiş-dönüş bileti; çıkış veya girişte, münhasıran karşılaşmanın yapıldığı ülkeye gidildiği hususu yetkili makamlarca ilgilinin pasaportu ile birlikte kontrol edilecektir.

Özel taşıtları ile gideceklerin, yazılı beyanları yanında pasaportları da çıkış ve girişte kontrol edilecektir.

Adı geçen ülkeye gidiş ve dönüş karşılaşmanın yapıldığı tarihten üç gün önce ve iki gün sonrayı kapsayacak şekilde en çok altı gün olabilecektir.

Beyanına uygun davranmayanlardan Toplu Konut Fonu harcı alınacak ve bunlar hakkında genel hükümler çerçevesinde ayrıca işlem yapılacaktır.

Bilgilerinize arz ederim.

İsmet Özarslan
Devlet Bakanı

Tebliğler

Başbakanlıktan

Uluslararası futbol müsabakalarına katılan Türk takımlarını izlemek amacıyla yurt dışına gidenlerden Toplu Konut Fonu harcı alınmayacağı, 29.10.1989 tarihli ve 89/14718 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit edilmiş bulunmaktadır.

Millî Futbol Takımımızın 15.11.1989 Çarşamba günü Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Millî Takımı ile Simferopol'da yapılacak maçını izlemek maksadıyla bu ülkeye gidecekler-den, sözü edilen Kararname uyarınca aşağıda belirtilen esaslar çerçevesinde harç alınmayacaktır.

Tek veya küçük gruplar halinde gidiliyor ise her bir kişinin ayrı ayrı; toplu olarak gidiliyor ise seyahati organize eden şirketin, bu karşılaşma için gidildiğine dair yazılı beyanları aranacaktır.

Ayrıca, gidiş-dönüş bileti; çıkış veya girişte, münhasıran karşılaşmanın yapıldığı ülkeye gidildiği hususu yetkili makamlarca ilgilinin pasaportu ile birlikte kontrol edilecektir.

Özel taşıtları ile gideceklerin, yazılı beyanları yanında pasaportları da çıkış ve girişte kontrol edilecektir.

Adı geçen ülkeye gidiş ve dönüş, karşılaşmanın yapıldığı tarihten üç gün önce ve iki gün sonrayı kapsayacak şekilde en çok altı gün olabilecektir.

Beyanına uygun davranmayanlardan Toplu Konut Fonu harcı alanacak ve bunlar hakkında genel hükümler çerçevesinde ayrıca işlem yapılacaktır.

İlgililere duyurulur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
GÜNDEMİ

32 NCİ BİRLEŞİM

14 . 11 . 1989 Salı

Saat : 15.00

1

BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — 8 ildeki Olağanüstü Halin 4 ay süre ile uzatılmasına ilişkin Başbakanlık Tezkeresi (3/1028)

2

ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

3

SEÇİM

4

OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

5

GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

6

SÖZLÜ SORULAR

7

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER